

Nr 231.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående understöd av statsmedel i vissa fall på grund av förluster, förorsakade av mul- och klövsjukeepizootien inom landet; given Stockholms slott den 8 maj 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 maj 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Linders anför:

Under innevarande år hava till jordbruksdepartementet inkommit ett stort antal framställningar om understöd av statsmedel för förluster i samband med pågående mul- och klövsjukeepizooti. Ifrågavarande framställningar hava ingivits såväl av jordbrukare i egentlig bemärkelse som ock av enskilda, jordbruket icke direkt närstående personer, och innebära framställningarna understödsanspråk, grundade på vitt skilda motiv, såsom nödtvungen nedslaktning av utav mul- och klövsjuka angripna djur, reducerad inkomst för djurägare på grund av minskad mjölkproduktion, inskränkning i rätten att försälja mjölk, mistad eller minskad arbetsför-

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 1 saml. 190 häft. (Nr 231.)

tjänst på grund av isolering samt minskade inkomster till följd av s. k. nöjesförbud m. m.

Med anledning av förevarande framställningar och då det syntes vara av behovet påkallat att verkställa utredning rörande grunderna för ett eventuellt statsunderstöd inom vissa gränser för täckande av ifrågavarande förluster har jag anmodat de av mig jämlikt Kungl. Maj:ts den 7 januari och den 27 februari 1925 mig givna bemyndiganden tillkallade sakkunniga för utredning rörande åtgärder för bekämpande av mul- och klövsjukeepizootien inom landet att upptaga till övervägande frågan om och i vad mån bidrag av statsmedel borde utgå till ägare eller innehavare av klövbärande djur för förluster, som under den nu pågående epizootien tillskyndats dem genom inskränkningar i rätten att försälja producerad mjölk eller genom att djur dött i sjukdomen, samt att skyndsamt inkomma med det förslag, vartill utredning i sådant hänseende kunde giva anledning.

Med skrivelse den 18 april 1925 hava nu de sakkunniga överlämnat särskilda promemorier dels »angående frågan om ersättning i vissa fall för förluster på grund av mul- och klövsjukan» jämte förslag till förordning i ämnet, vilket såsom bilaga A. fogats vid detta protokoll, dels ock »angående beloppet av det anslag, som skulle erfordras för ersättning av statsmedel för djur, som dött i mul- och klövsjukan, och för mjölkförlust.»

Sedan infordrade utlåtanden över de sakkunnigas utredning och förslag numera avgivits den 23 april 1925 av statskontoret, den 25 april 1925 av medicinalstyrelsen och den 28 april 1925 av lantbruksstyrelsen, anhåller jag att få anmäla detta ärende.

*Motiven för
statligt under-
stöd.*

I sin förberörda utredning hava *de sakkunniga* beträffande motiven för ett eventuellt statligt understöd för förluster, förorsakade av mul- och klövsjukeepizootien, anfört följande.

»Vid samtliga de tillfällen, då under de senaste årtiondena mul- och klövsjukan förekommit i vårt land, har man såsom ett verksamt medel i kampen mot sjukdomen använt metoden att skyndsamt nedslakta smittoförklarade kreatursbesättningar, och vid tiden för utbrottet hösten 1924 av nu pågående epizooti var den uppfattningen rotfast, att nämnda metod vore effektiv och alltjämt borde tillämpas, även om den skulle kräva stora ekonomiska offer från statens sida. Då särskilt vederbörande myndigheter företrätt denna uppfattning, måste det framstå som helt naturligt, att lantmännen räknat med en fortsatt tillämpning av nedslaktningsmetoden och dess ditintills relativt gynnsamma resultat. De hava ansett sig ej behöva förutsätta att några avsevärda förluster skulle komma att bli en följd av denna sjukdom, i det staten, när förordnande om nedslaktning meddelats, till fullo ersatt djurens värde samt, vidkommande mjölkförlusten, denna blivit ringa, då djuren omedelbart dödats och de spärråtgärder, som plägat vidtagas gentemot s. k. misstänkta gårdar, icke haft så synnerligen vittgående konsekvenser i detta avseende.

Den nämnda allmänt rådande uppfattningen har sålunda haft till följd, dels att lantmännen i stor utsträckning underlåtit att söka genom försäkring skydda sig mot de förluster, en mul- och klövsjukeepizooti kan med-

föra, såväl genom dödsfall bland de sjuka djuren som i följd av mjölkförlust, i vilka två avseenden försäkring eljest kunnat tagas, dels ock att försäkringsbolag, som tagit dylika försäkringar, vid premiernas beräkning icke tagit hänsyn till den väsentligt större försäkringsrisk, som i verkligheten förelåg, då sjukdomen vann allvarligare utbredning och staten den 14 januari detta år plötsligt upphörde med nedslaktningsmetoden.

Även om det uppenbarligen icke kan läggas staten till last att epizootien icke kunnat såsom vid föregående tillfällen relativt hastigt hämmas och att ett fullföljande av nedslaktningsmetoden blivit ekonomiskt ohållbart, synes dock den ovannämnda först tillämpade politiken i kampen mot sjukdomen i viss mån vara skuld till lantmännens och bolagens bristande förutseende. Genom detta hava avsevärda förluster tillskyndats såväl djurägarna som försäkringsbolagen, för vilka sistnämnda fullgörandet under nu inträdda förhållanden av ingångna försäkringsavtal, där bolaget byggts på ömsesidighet, har konsekvenser, som i väsentlig mån upphäva nyttan för djurägaren av försäkringen. Enligt de sakkunnigas förmenande synes därför billigheten fordra, att staten, som förut praktiskt taget burit hela den av sjukdomen förorsakade förlusten, därefter åtminstone i någon mån träder hjälpsamt emellan till minskande av lantmännens förluster under nu pågående epizooti. Härför talar ock den omständigheten, att dessa förluster ytterligare ökas genom det intrång i den personliga friheten och i näringsens utövning, som de i stället för nedslaktningsmetoden tillgripna isolerings-, desinfektions- m. fl. åtgärder medföra. Viss ersättning synes staten sålunda böra utgiva för djur, vilka dött av mul- och klövsjuka, och för mjölkförlust, vilken blivit en direkt eller indirekt följd av sjukdomen.»

Vad angår de av de sakkunniga sålunda anförda motiven för statligt understöd i förevarande fall, torde jag först få redogöra för vad *medicinalstyrelsen* härom anført. Då styrelsens utlåtande är till karaktären helt och hållet avstyrkande och allenast upptager en kritik av de sakkunnigas motive-ring för statsunderstöd, torde detsamma i ett sammanhang här få återgivas.

»Hittills gällande näringspolitiska principer vid behandlingen av likartade frågor hava varit, att, då den enskilde näringsidkaren icke genom försäkring kunnat eller velat skydda sig för oförutsett uppkomna förluster, så har han själv fått, med den risk, som är ofrånkomlig vid utövändet av vilket yrke eller vilken näring det vara må, vidkännas dessa förluster utan att övriga skattedragare i riket tvungits att för hans skull göra offer. Detta har också ägt sin tillämpning vid allt bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor eller djur, där icke blott icke ersättning lämnats för minskad affärsomsättning, arbetsoduglighet och dylikt, som uppstått genom sjukdomen i och för sig, utan hava vederbörande tvärtom haft att utan vederlag underkasta sig den inskränkning i rörelsefrihet m. m., som staten pålagt dem i syfte att hindra farsotens spridning till andra.

Styrelsen tillåter sig att härvid exempelvis erinra om de många ganska omfattande person- och andra isoleringar, som pläga föreskrivas vid utbrott av smittsamma sjukdomar hos människor, om mjölkförsäljningsförbud, om stängandet för längre eller kortare tid av matvaruaffärer, nöjeslokaler m. m. i sammanhang med dylika utbrott, om skyldigheten i vissa fall för fartyg kommande från smittad ort att underkasta sig karantänsbehandling och därvid till och med erlægga rätt så avsevärda avgifter etc. etc. etc.

Frånsett statens ingripande till utjämning av arbetslöshetens följder — en fråga, som dock ligger på ett helt annat och huvudsakligast socialt plan — har styrelsen sig icke bekant något fall, där staten iklätt sig förpliktelser av nu ifrågasatt slag mot särskilda samhällsklasser eller grupper av medborgare. Det enda undantaget skulle måhända vara, då staten under världskriget påtog sig ansvaret för en del krigsrisker beträffande sjöfarten. Detta gjordes dock i det allmännas intresse, ordnades fullt försäkringsmässigt med höga premier och resulterade till och med i en betydande vinst för staten.

Skulle nu sakkunnigas förslag vinna bifall, innebure detta en total omkastning av hela hittills gängse åskådningssätt och praxis beträffande statens skyldigheter mot den enskilde och skulle, därest mul- och klövsjukan utbredde sig över landet, vilket tyvärr icke är uteslutet, kunna komma att medföra oerhörda anspråk på statskassan. Att utsträcka understödsverksamheten till landet i dess helhet vore under alla förhållanden otänkbart. Ett insläende på denna väg måste också konsekvent och rättvist leda till att staten i alla fall, då enskild näringsidkare utsatts för olyckor av ekonomiskt slag, mot vilka han icke kunnat försäkra sig, skulle hålla honom skadeslös. Vart detta skulle bära hän är lätt att inse. Beträffande de smittsamma sjukdomarna skulle detta bland annat innebära, att alla skulle erhålla vederlag för genom sjukdomen föranledda skyddsåtgärder av vad slag de vara må. Huru stora statsutgifter detta årligen skulle medföra kan icke beräknas, men säkert är att högst betydande belopp komme att åtgå.

Vad de smittsamma sjukdomarna hos djur beträffar, tillkommer dessutom en omständighet, som gör sakkunniges förslag än betänkligare, nämligen att djurägarna, om full ersättning lämnas, möjligen bliva mindre intresserade av att skydda sina djur för sjukdomen, om de icke rent av hellre se, att djuren bliva smittade.

Redan nu börjar opinionen i Skåne . . . . . att luta häråt.

De sakkunnigas förslag har i huvudsak motiverats av att, då förut vid inträffade fall av smittsam mul- och klövsjuka inom landet nedslaktningsmetoden i regel tillämpats, djurägarna uraktlåtitt att i tillräcklig utsträckning genom försäkring skydda sig mot förluster i anledning av sjukdomen samt de försäkringsbolag, som meddelat dylik försäkring, fastställt sina försäkringspremier till belopp, som motsvarade riskerna under förutsättning att sagda metod fortfarande komme till tillämpning. På grund därav skulle staten, då nedslaktningsmetoden delvis övergavs, hava ådragit sig en viss skyldighet att hålla dem, som blivit lidande på grund av sagda beslut, skadeslösa för därav uppkommande ytterligare förluster. I anledning härav får styrelsen framhålla, att inom de delar av landet, som närmast skulle beröras av de sakkunnigas förslag, nu tillämpas de bestämmelser om bekämpande av mul- och klövsjuka, som meddelats i förordningen den 9 december 1898 angående åtgärder till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren. Då vederbörande bort hava haft anledning att räkna med att sagda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser skulle kunna komma till tillämpning, synes Kungl. Maj:ts beslut att inom ifrågavarande landsdelar i stället för nedslaktningsmetoden tillämpa berörda bestämmelser icke böra föranleda någon skyldighet för staten att i anledning därav utbetala ersättning.

Kungl. Maj:ts beslut om inställande av nedslaktningsmetoden inom Malmöhus län och vissa delar av Kristianstads län torde i huvudsak hava för-

anletts därav, att det statsfinansiella läget ansågs utgöra hinder för en oinskränkt fortsättning av nedslaktningsmetoden inom samtliga de delar av landet, som blivit hemsökta av epizootien. Vid sagda tid hade kostnaderna för sjukdomens bekämpande stigit till omkring 7,000,000 kronor. Dessa utgifter voro visserligen högst avsevärda, men hade dock gjorts i det för landet i dess helhet viktiga syftet att hämma sjukdomen. Sedan nedslaktningsmetoden upphört att tillämpas inom vissa delar av Skåne, har sjukdomens utbredning därstädes högst betydligt stegrats.

De utgifter, som de sakkunnigas nu framlagda förslag skulle medföra, hava av dem approximativt beräknats till 1,380,000 kronor. Då emellertid de sakkunnigas kostnadsberäkningar grundats på antagandet att endast 50 procent av de djur, varom fråga är, bliva smittade av sjukdomen och då förslaget 3 § ger möjlighet att åt så gott som samtliga djurägare utbetala ersättningsbelopp, som avsevärt överstiga dem, vilka lagts till grund för beräkningarna, torde kostnaderna kunna stiga till betydligt högre belopp än vad av de sakkunniga beräknats.

Ifrågavarande kostnader hava dock icke i någon mån till ändamål att förhindra sjukdomens utbredning utan allenast att ersätta djurägarna inom de delar av landet, där nedslaktningsmetoden övergivits, för förluster, som åsamkats dem i anledning av sjukdomen. Vid tillämpningen av den så kallade nedslaktningsmetoden har staten visserligen plägat övertaga större delen av de förluster, som sjukdomen kunnat medföra för djurägarna. Detta har dock berott på det viktiga statsintresse, som sjukdomens bekämpande ansetts hava inneburit. Då emellertid det statsfinansiella läget icke ansetts medgiva, att staten i samband med oinskränkt tillämpning av nedslaktningsmetoden övertog huvudparten av samtliga djurägarnas förluster i anledning av sjukdomen, synes det styrelsen kunna ifrågasättas, huruvida staten beträffande de delar av landet, där nedslaktningsmetoden av nämnda anledning övergivits, och där sjukdomen på grund därav erhållit en väsentligt ökad utbredning, skall fortfarande bära djurägarnas förluster utan att därmed vinna någon som helst fördel i fråga om sjukdomens bekämpande.

Sjukdomen pågår fortfarande inom flera delar av landet och avsevärda kostnader torde även framdeles visa sig behövligen för densammas bekämpande. Det synes därför, enligt styrelsens mening, vara lämpligt, att de medel, som med hänsyn till det statsfinansiella läget kunna disponeras för åtgärder i anledning av sjukdomen, i första hand användas till hejdande av densammas spridning inom och till övriga delar av landet.

Såsom de sakkunniga anfört kunna för en del försäkringsbolag, som meddelat försäkring för förluster i anledning av smittosamma sjukdomar bland husdjuren, uppstå svårigheter på grund av att försäkringspremierna blivit fastställda till lägre belopp än vad som kan anses motsvara försäkringsrisken, sedan nedslaktningsmetoden numera delvis upphört att tillämpas. Samtliga ifrågavarande bolag äro visserligen, enligt vad sakkunniga meddelat, ömsesidiga försäkringsbolag, varför de äga möjlighet att å försäkringstagarna uttaxera de belopp, som erfordras för den ökade försäkringsrisakens täckande. Då det emellertid kan möta svårighet att på en gång uttaga de erforderliga beloppen, anser sig styrelsen, såsom föreslagits i styrelsens och lantbruksstyrelsens gemensamma framställning till chefen för jordbruksdepartementet den 10 mars 1925 i fråga om ett utav chefen för försäkringsinspektionen, överdirektören P. G. Laurin, avgivet förslag till riktlinjer för en allmän försäkring mot vissa förluster genom

mul- och klövsjuka, böra ifrågasätta, att staten genom lån bereder ifrågavarande försäkringsbolag möjlighet att fördela de erforderliga uttaxeringarna på en efter förhållandena anpassad övergångstid.»

Med stöd av vad sålunda anförts och med särskilt framhållande av de vittgående konsekvenser ett bifall till de sakkunnigas förslag skulle komma att medföra har medicinalstyrelsen bestämt avstyrkt förslaget ifråga.

I motsats till medicinalstyrelsen har *lantbrukstyrelsen* vad angår motiven för den ifrågasatta statliga hjälpverksamheten gjort sig till tolk för en mindre deciderad uppfattning. Även lantbruksstyrelsen refererar till förenämnda av styrelsen och medicinalstyrelsen gemensamt avgivna yttrande rörande överdirektören Laurins förslag till försäkring mot förlust genom mul- och klövsjuka. Under erinran att styrelserna därvid redan haft tillfälle framlägga vissa synpunkter på nu ifrågavarande spørsmål, anför lantbrukstyrelsen vidare.

»Lantbruksstyrelsen har kunnat konstatera, att de sakkunnigas uppfattning, sådan den kommit till uttryck i föreliggande promemoria, i väsentliga delar överensstämmer med de sålunda framlagda synpunkterna. I nämnda yttrande framhöllo ämbetsverken, bland annat, att, enligt deras förmenande, med fränseende från eventuellt förefintliga billighets- och hjälpsynpunkter, förluster, som förorsakats av åtgärder till skydd mot mul- och klövsjuka, måste jämföras med andra sådana, vållade av allmänna hygieniska föreskrifter, och att i överensstämmelse härmed staten icke kunde anses vara mera ansvarig för genom statliga åtgärder vållade förluster i här ifrågavarande fall än i andra därmed jämförliga. Enligt ämbetsverkens uppfattning borde det därför tillkomma respektive djurägare att, där han ej ansåg sig kunna och vilja själv bära den ekonomiska risken, genom försäkring söka skydd emot densamma. Ämbetsverken framhöllo också de vittgående konsekvenser, ett ställningstagande till frågan i annan riktning kunde medföra.

Oaktat ämbetsverkens sålunda angivna principiella ståndpunkt, ville ämbetsverken dock under rådande, i viss mån extraordinära förhållanden, framhålla det behjärtansvärda uti att staten av billighetsskäl vidtog åtgärder för att bringa de av mul- och klövsjukans härjningar svårt hemsökta lantmännen någon lindring i deras svåra betryck. Ämbetsverken ifrågasatte i förevarande avseende, dels, därest så funnes vara av behovet påkallat, sådant ekonomiskt stöd i en eller annan form till de lokala försäkringsbolag, vilka hade sin verksamhet begränsad till de av sjukdomen hemsökta orterna, att de skulle kunna fullgöra sin ersättningsskyldighet utan utkrävande av efteruttaxering till för försäkringstagarna allt för betungande belopp, dels ock ekonomiskt bistånd till sådana av sjukdomen hemsökta djurägare, som icke haft sina djur försäkrade och som ej heller haft tillfälle att genom försäkring säkerställa sig mot av densamma vållade ekonomiska risker.

De säregna förhållanden, som enligt ämbetsverkens förmenande talade för de ifrågasatta åtgärderna, berodde i stort sett på den ändring i kampen emot epizootien som vidtagits, i det att, sedan statsverket under flera tiotal av år konsekvent tillämpat stamping-out-metoden med inlösen av smittade besättningar, denna metod inom viss del av landet ersatts genom

cernering av de smittade besättningarna, varvid djurägarna vållats stora ekonomiska förluster, bland annat genom hindrad mjölkförsäljning. Detta förhållande hade enligt ämbetsverkens förmenande vållat, dels att försäkringsbolagen, vilkas ansvarighet omfattade ersättning jämväl för av cerneringen förorsakade förluster, blivit utsatta för en av dem icke förutsedd ökad risk, som åtminstone för vissa av dem medfört betydande ekonomiska svårigheter, dels ock att djurägare, som i förlitande på att statsverket skulle inlösa besättningarna, därest de angrepes av sjukdomen, underlåtit att försäkra sina djur och nu i vissa fall saknade möjlighet att genom försäkring säkerställa sig mot ifrågavarande ekonomiska förluster. Lantbruksstyrelsen vidhåller fortfarande angivna principiella uppfattning rörande ifrågavarande spörsmål.»

Slutligen har jämväl statskontoret uttalat sig i princip rörande motiven för ett eventuellt statligt understöd i förevarande fall. *Statskontoret* anför härom följande.

»Den hittills av statsmakterna tillämpade metoden för bekämpande av smittsam mul- och klövsjuka bland husdjuren, nedslaktningsmetoden, i förening med ersättning av statsmedel för djurens fulla värde lärer — såsom de sakkunniga framhållit — hava haft till följd, dels att lantmännen i stor utsträckning underlåtit att söka genom försäkring skydda sig mot de förluster, en mul- och klövsjukeepizooti kunde medföra såväl genom dödsfall bland djuren som i följd av mjölkförlust, dels ock att försäkringsbolag, som tecknat försäkringar mot dylika risker, icke tagit hänsyn till den ökade försäkringsrisk, som uppkom, då myndigheterna under nu rådande allmänna utbredning av sjukdomen plötsligt upphörde med tillämpning av nedslaktningsmetoden. Det syntes därför skäligt, att staten, som hittills burit den ojämförligt största delen av de förluster, som förorsakats av sjukdomen, i viss omfattning trädde hjälpsamt emellan till minskande av förluster under nu pågående farsot. Statskontoret delar de sakkunnigas uppfattning i berörda avseenden och har i princip icke något att erinra mot det av de sakkunniga framlagda förslaget till ersättning i vissa fall för dessa förluster.»

De av de sakkunniga ävensom av lantbruksstyrelsen och statskontoret anförda motiv för ett ingripande från statens sida till lindring av de genom mul- och klövsjukans härjningar förorsakade förlusterna delas i huvudsak av mig. Jag får fördenskull tillstyrka, att understöd av statsmedel beredes ifrågavarande djurägare. Emellertid vill jag samtidigt betona, att enligt min mening några rättskrav på statligt understöd för ifrågavarande förluster icke med fog synas kunna göras gällande. Visserligen torde å ena sidan kunna medgivas, att den alltifrån mul- och klövsjukeepizootiernas första uppträdande konsekvent följda metoden att skyndsamt på statens bekostnad låta nedslakta av sjukdomen smittade kreatursbesättningar kunnat leda till ett antagande från djurägarnas sida att denna taktik för sjukdomens bekämpande komme att fullföljas även vid mul- och klövsjukeepizootier av väsentligare omfattning än hittills varit för handen, detta så

*Departements-
chefen.*

mycket mera som nedslaktningsmetoden i vårt land ständigt tillförne visat sig vara ett effektivt medel i kampen mot sjukdomen i fråga. Men å andra sidan borde det också hava stått klart för djurägarna att, i likhet med i vissa andra länder, sjukdomen i fråga kunde tänkas komma att taga en sådan omfattning, att densammas bekämpande enligt nämnda metod måste för staten medföra konsekvenser i ekonomiskt hänseende av högst betänklig räckvidd, samtidigt som det genom decennier energiskt bedrivna avelsarbetet måste komma att i hög grad äventyras. Reflektionen borde sålunda, där den icke präglats av allt för mycken optimism beträffande nedslaktningsmetodens effektivitet och statens ekonomiska resurser, hava pekat hän på nödvändigheten av att i tid söka genom försäkring vinna garantier mot ett riskmoment, vars förefintlighet icke kunnat förnekas och som därtill i mån av epizootiernas upprepade återkomst måste framstå allt tydligare. Att för övrigt eftertanken icke städse skjutits åsido visar det stora antal försäkringsavtal, som med de förefintliga enskilda försäkringsanstalterna blivit ingångna.

Om emellertid ett visst bristande förutseende icke utan fog kan läggas åtskilliga enskilda djurägare till last, så kan i icke mindre mån göras gällande, att berörda försäkringsanstalter bort med avseende å den av dem bedrivna försäkringsrörelsen hava tagit behörig hänsyn till de i verkligheten föreliggande högst väsentliga riskerna. Ty även om, såsom är fallet, ifrågavarande försäkringsanstalter äro grundade på principen om ömsesidighet och sålunda deras existens genom den förefintliga möjligheten till extra uttaxeringar även vid hård påfrestning egentligen icke äventyras, så borde dock försiktigheten givetvis bjudit, att vid försäkringsavtalens ingående hänsyn tagits till den verkliga försäkringsrisken, må vara att denna risk av skilda anledningar hittills icke synts vara alltför stor. Nyttan för den enskilde av ingångna försäkringsavtal torde självfallet eljest tendera att bliva illusorisk i samma mån som beloppet av uttaxeringarna ökas, vartill kommer det förhållandet, att försäkringsanstalterna utan nödigt förutseende givetvis icke äro i stånd att, på sätt avsetts, fullgöra ingångna försäkringsavtal och ännu mindre möta en tillfällig starkare ökning av ansökningsfrekvensen.

Men allt detta oaktat delar jag dock den uppfattningen att billigheten synes fordra, att staten på grund av förhandenvarande säregna förhållanden bör i viss utsträckning träda hjälpare emellan. Visserligen har, såsom medicinalstyrelsen påpekar, de stora statsutgifter, som nedslaktningsmetoden förorsakat, motiverats av det viktiga statsintresse, sjukdomens bekämpande ansetts innebära. Och principiellt sett bör också, såsom av medicinalstyrelsens utlåtande framgår, en statsutgift av här ifrågavarande art givetvis i första hand taga sikte härpå. Men det är också påtagligt att, sedan av förut angivna skäl nedslaktningsmetodens tillämpning tämligen plötsligt måst begränsas, sådana utomordentliga förhållanden inträtt, att statsintresset som sådant i icke

oväsentlig grad synes påfordra ett ingripande till stöd för djurägarna, även om detta skulle innebära ett frångående, åtminstone delvis, av hittills gällande principer. Då under alla omständigheter endast ett jämförelsevis ringa understöd avsetts att lämnas djurägarna, torde dessa sålunda icke, såsom medicinalstyrelsen förmenar, kunna förmodas till följd av statsunderstödet bliva mindre intresserade av att skydda sina djur mot sjukdomen, detta så mycket mera som statsunderstödet givetvis måste erhålla karaktären av tillfälligt sådant och avse att lätta de förhandenvarande ekonomiska svårigheterna för djurägarna samt därtill bereda på området förefintliga försäkringsinstitutioner rådum att anpassa sig efter de nyinträdda förhållandena. Jag förutsätter nämligen, att djurägarna, så snart möjlighet att erhålla försäkring mot här ifrågavarande förluster föreligger, också begagna sig därav; en möjlighet, vilken synes mig böra kunna vara förhanden redan före ingången av nästkommande vinter. Statsunderstödet utgående torde sålunda i och för sig vara oberoende av sjukdomens framtida utbredning.

I fråga om den statliga understödsverksamheten vill jag ytterligare anförä, att vägande skäl icke torde föreligga att begränsa den statliga understödsverksamheten till enbart djurägare. Där nämligen till följd av de numera tillämpade åtgärderna i kampen mot mul- och klövsjukan, exempelvis genom cernering eller dylikt, intrång vållats i den enskildes näringsutövning eller enskild person på grund av cerneringen eller eljest förorsakats minskning i arbetsförtjänst, synes mig möjlighet böra beredas jämväl dylik person att i ömmande fall erhålla understöd. Grunderna för sådant understöds utgående torde dock icke på förhand kunna bestämmas, utan torde det böra ankomma på prövningsnämnderna — till vilkas verksamhet jag framdeles skall återkomma — att i varje särskilt fall med hänsyn till förhandenvarande ömmande omständigheter pröva och avgöra, huruvida och i vad mån statsunderstöd må anses böra utgå i fall, varom här är fråga.

Därest sålunda, principiellt sett, på billighetsskäl grundad anledning synes föreligga för ett statsingripande på förevarande område, torde till närmare granskning få upptagas spørsmålet, i vad mån djurägarna haft möjlighet att under den nyinträdda situationen genom försäkring på enskild väg skydda sig mot här ifrågavarande förluster.

*Möjligheterna
för djurägare
att erhålla
försäkring.*

Vidkommande denna fråga anförä *de sakkunniga* följande.

»De sakkunniga finna ersättning, grundad å ovan angivna förhållande, ej böra utgå, med mindre det varit för djurägarna omöjligt att taga försäkring, sedan ändring i statens kampmetod beträffande mul- och klövsjukan ägt rum. Kungl. Maj:ts beslut, enligt vilket nedslaktningsmetoden skulle upphöra för vissa delar av Skåne, fattades den 14 januari 1925. I vad mån det stått djurägare öppet att efter den dagen taga försäkring, framgår av uppgifter från de två försäkringsbolag, vilka hava de flesta djurförsäkringarna i Skåne, nämligen Skånska lantmännens ömsesidiga försäkringsförening och Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget, vilka båda företag

lämnat försäkringar såväl mot dödsfall i mul- och klövsjuka som mot mjölkförlust. Förstnämnda förening har uppgivit, att den i allmänhet icke efter förenämnda dag lämnat sådana försäkringar. Där det i enstaka fall skett, har det gällt ökning av förut godkänt försäkringsvärde. Enligt uppgift i skrivelse till jordbruksministern den 19 februari 1925 har Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget uppgivit, att bolaget sedan slutet av december månad 1924 ansett försiktigheten bjuda att ej taga mul- och klövsjukeförsäkringar på närmare avstånd från smittat eller spärrat område än cirka 5 kilometer. Förutom av de nämnda bolagen har försäkringsverksamhet, avseende både djur- och mjölkförsäkring, bedrivits i provinsen av Skånes mindre jordbrukares kreatursförsäkringsförening med säte i Lund, vars verksamhet omfattar Skåne, och Svenska ömsesidiga kreatursförsäkringsbolaget, adress Lilleskog, Älvsborgs län, varjämte ett tjugotal andra bolag lämnat försäkringar inom Skåne för enbart djur. Skånes mindre jordbrukares kreatursförsäkringsförening lär även någon kortare tid efter den 14 januari 1925 hava lämnat försäkringar för djur- och mjölkförlust, dock i ringa omfattning, men huruvida övriga nyssnämnda bolag åtagit sig nya risker efter den dagen är ej känt för de sakkunniga. I stort sett torde det emellertid icke varit möjligt för de inom område, där nedslaktningsmetoden ej använts, boende djurägare, som ej förut försäkrat sig mot förlust under mul- och klövsjuka, att efter den 14 januari 1925 mera allmänt vinna försäkringar. Även om det kunnat förekomma i enstaka fall, torde dock vara tydligt, att, om djurägare i större omfattning anmält sig såsom sökande till försäkringar, bolaget helt visst skulle dragit sig för att lämna sådana.

Av vad sålunda anförts anse de sakkunniga framgå, att djurägarna i regel saknat möjlighet att genom försäkring efter den 14 januari gardera sig mot förlust, varom här är fråga.»

Lantbruksstyrelsen har i denna del anfört följande.

»Givetvis bör en bestämd förutsättning för att staten skall beträffande enskilda djurägare träda hjälpande emellan vara, att vederbörande varken haft sina djur försäkrade eller sedan beslutet om nedslaktningsmetodens upphörande blev känt, haft tillfälle att genom försäkring skydda sig emot förlust. En undersökning av varje särskilt fall i detta hänseende synes lantbruksstyrelsen därför vara behövlig. Ett underlåtande därav skulle nämligen lätt giva djurägare anledning att i förlitande på statens mellankomst även framdeles underlåta att genom anlåtande av försäkringsvägen skydda sig. Av samma skäl finner lantbruksstyrelsen det angeläget, att det tydligt fastslås, att endast ovan åberopade abnorma förhållanden föranlett ett statsingripande, som kommer att utebliva, så snart möjlighet förefinnes för den enskilde att genom försäkring av djuren säkerställa sig emot förlust.»

»På grund av vad lantbruksstyrelsen inhämtat angående verksamhetens omfattning med avseende å ifrågavarande försäkringsgrenar, anser lantbruksstyrelsen det kunna antagas, att vid tiden omkring den 14 januari 1925 inom det område, där nedslaktningsmetoden för närvarande icke tillämpas, omkring en tredjedel av nötkreatursstocken icke var försäkrad.

Beträffande frågan, huruvida djurägare inom nyssnämnda område sedermera haft möjlighet att genom försäkring skydda sig mot förlust, varom här är fråga, hyser lantbruksstyrelsen en gent emot de sakkunniga avvikande uppfattning. Även om försäkringsföretagen på grund av de avsevärt ökade krav på ersättning till följd av mul- och klövsjuka, som

ett frångående av nedslaktningsmetoden kan förutsättas medföra vid övertagande av nya förlustrisker, ansett sig böra införa vissa mer eller mindre vittgående restriktioner, torde det dock icke kunna förnekas, att möjlighet förefunnits för ett avsevärt antal djurägare att vinna försäkring, även sedan nedslaktningsmetoden upphört att tillämpas. Enligt vad lantbruksstyrelsen har sig bekant, har också denna möjlighet i viss utsträckning utnyttjats. Det är naturligtvis tänkbart, att denna möjlighet att taga försäkring i åtskilliga fall icke varit känd för djurägaren, och det kan ur denna synpunkt måhända vara motiverat att beträffande den första tiden efter nedslaktningsmetodens upphörande icke såsom förutsättning för utgående av statsunderstöd strängt fasthålla vid det villkoret, att djurägaren skolat sakna möjlighet att genom försäkring skydda sig mot den förlust, som nu ifrågasättes att helt eller delvis täckas med statsmedel. Lantbruksstyrelsen anser det emellertid vara rimligt, att en bestämd tidsgräns — exempelvis två eller tre månader efter den 14 januari 1925 — fastställes, varvid i fråga om sjukdomsfall, vilka inträffat efter nämnda tidpunkt och beträffande vilka ersättning av statsmedel sökes, det skall åligga djurägaren att styrka eller att åtminstone göra det i högsta grad sannolikt, att han efter berörda tidpunkt icke ägt möjlighet att skydda sig genom försäkring.»

Vidkommande frågan om möjligheterna för de enskilda djurägarna att efter de den 14 sistlidna januari vidtagna ändringar i kampen mot mul- och klövsjukan erhålla försäkring mot förluster, varom här är fråga, hava de sakkunniga sålunda gjort gällande, att möjligheten till dylik försäkring i regel varit djurägarna betagen. Lantbruksstyrelsen åter gör gällande, att möjlighet till försäkring förefunnits och även i viss utsträckning utnyttjats, oaktat försäkringsföretagen ansett sig böra införa vissa mer eller mindre vittgående restriktioner. För egen del är jag benägen antaga att möjligheter i viss mån måste för närvarande saknas för försäkringsanstalterna att i behörig grad och till överkomliga villkor tillgodose plötsligen förebragta starka krav på desamma, till följd varav utan tvivel många djurägare varit betagna möjligheten att erhålla försäkring. Men även om den av såväl de sakkunniga som ock av lantbruksstyrelsen angivna förutsättningen för statsunderstöd — nämligen att det skulle varit djurägarna omöjligt att, sedan beslutet om begränsning av nedslaktningsmetodens tillämpning blivit känt, erhålla försäkring — alltså icke helt synes vara för handen, så anser jag dock giltiga motiv för en statlig hjälpverksamhet föreligga, så till vida att, såsom lantbruksstyrelsen anfört, det givetvis är tänkbart, att möjligheten att erhålla försäkring icke varit tillräckligt känd för djurägarna och att för flertalet av dem, som verkligen varit medvetna om de på området föreliggande möjligheterna, försäkringsanstalternas omfattande restriktioner och givetvis starkt förhöjda premier delvis gjort möjligheten till försäkring illusorisk. Den av lantbruksstyrelsen förordade undersökningen av varje särskilt fall beträffande förefintligheten av nämnda förutsättning för statsunderstöd anser jag mig sålunda icke kunna tillstyrka och finner för övrigt en sådan

Departements-
chefen.

undersökning icke vara erforderlig, då till följd av statsunderstödet karakter av tillfälligt sådant anledning icke torde, såsom lantbruksstyrelsen förutsätter, föreligga att djurägarna i förlitande på statens mellankomst även framdeles skulle underlåta att genom anlitan av försäkringsvägen skydda sig mot förluster på grund av ifrågavarande sjukdom. En dylik undersökning skulle dessutom medföra stora svårigheter och tidsutdrägt för de organ, som äro avsedda att handlägga hithörande frågor. Av förenämnda anledning kan jag sålunda heller icke förorda ett fastställande av den utav lantbruksstyrelsen föreslagna tidsgränsen av en eller två månader efter den 14 januari 1925, inom vilken dispens från den angivna förutsättningen för statsunderstöd borde meddelas och efter vilken det skulle åligga djurägaren att styrka eller åtminstone göra i högsta grad sannolikt, att möjlighet till försäkring icke förelegat.

*Tidrymd för
den statliga
hjälpverksam-
heten.*

Till prövning torde härefter få upptagas spörsmålet angående den tidrymd, under vilken det ifrågasatta statsunderstödet bör utgå.

De sakkunniga hava härom gjort följande uttalande.

»Vidkommande härefter frågan, hur länge staten bör fortfara med att utbetala ersättningar, som här avses, ligger nära till hands att säga, att så bör bliva förhållandet, så länge djurägarna icke hava möjlighet att försäkra sig mot förlust. Emellertid bör härvid till en början framhållas, att, även om en statens åtgärd att utbetala ersättning kan med något fog grundas på statens hittills förda politik för bekämpande av sjukdomen, sådan grund likväl måste vara att anse mindre såsom en rättsgrund än en billighetsgrund. Vidare skulle ett sådant fortsättande med utbetalning av ersättning vara ägnat att fördröja ett ordnande genom enskilt initiativ och enskild företagsamhet av försäkringsfrågan. Det kan nämligen icke anses alldeles uteslutet, att sådant ordnande kan ske, även om de djurägare, som äro boende inom starkt infekterade områden, möjligen skulle nödgas att betala högre premier och binda sig för längre tids försäkringsavtal. På dessa grunder hava de sakkunniga kommit till den slutsatsen att den tid, under vilken staten träder emellan med ersättning, bör i väsentlig mån begränsas. Härvid skulle dock, enligt de sakkunnigas mening, skillnad kunna göras mellan å ena sidan dels förlust i följd av dödsfall bland djuren, dels öck förlust i mjölk under den tid, sjukdomen ännu finnes i en djurbesättning, samt å andra sidan förlust i mjölk under den tid efter det djuren förklarats friska, då mjölken är spärrad. Sistnämnda slag av förlust anse de sakkunniga principiellt böra under alla förhållanden ersättas av staten, icke blott under nu rådande epizooti utan också framgent. Det förhåller sig visserligen så, att åtgärden att förbjuda utsläppande av mjölk från egendom, som är förklarad smittad av mul- och klövsjuka, är grundad på ett allmänt intresse, vare sig det gäller mjölk, som producerats före det djuren förklarats friska, eller mjölk, som alstrats därefter, men uppenbarligen kan djurägaren icke hava synnerligen starkt grundade anspråk på att — i övrigt i strid med hälsovärdsstadgans föreskrifter — få bland allmänheten utsläppa mjölk från djur, som äro behäftade med smittosam sjukdom, varemot det göres ett starkt ingrepp i äganderätten, när förbud att fritt förfoga över mjölk från friska djur meddelas en djurägare. Ett dylikt ingrepp kan vara så starkt, att det verkar orättvist, om den, mot vilken ingreppet är riktat, skall ensam bära de ekonomiska

följderna därav. Detta synes ock vara fallet med förbudet att efter djurens friskförklaring fritt disponera över mjölken.

De sakkunniga anse följaktligen staten såväl nu som framgent böra ersätta djurägare den förlust, han lider till följd därav, att mjölk icke må föras från egendomen efter det djuren förklarats friska. Beträffande återigen den mjölk, som därförinnan producerats under den tid, egendomen är förklarad smittad av mul- och klövsjuka, ävensom i fråga om dödsfall bland djur, torde av skäl, som av det föregående framgå, en statens ersättningsverksamhet ej böra fortsätta någon längre tid. Meningarna kunna ju vara delade om vad som är lämplig tidsrymd. De sakkunniga anse för sin del, att tidsgränsen lämpligen kan sättas till den 1 januari 1926. Möjligen kan epizootien vid den tiden hava upphört, men i varje fall torde tiden vara tillräcklig för att försäkringsfrågan skall kunna hinna att på enskild väg ordnas på lämpligt sätt.

Ehuru, som ovan angivits, de sakkunniga anse staten böra allt framgent lämna ersättning för mjölkförlust uppkommen genom spärrning av gårdar, där djuren äro friska, vilja de icke föreslå, att denna fråga nu regleras även för tiden efter den 1 januari 1926, utan anse för sin del lämpligt, att sagda tidsgräns bestämmes att gälla även för nämnda slag av mjölkförlust, därvid de utgå från, att frågan om ytterligare ersättning framdeles kan upptagas.

Med mjölk, som produceras under tid, då egendomen är förklarad smittad men efter det djuren förklarats friska, bör i fråga om ersättningen mjölk från s. k. misstänkt gård, där avyttring av mjölk förbjödes under viss tid, i allmänhet 11 dagar efter det gården förklarats misstänkt, likställas.»

Lantbruksstyrelsen har i detta ämne anfört följande.

»Den tidrymd, under vilken ersättning av statsmedel för förlust av nu ifrågavarande slag skulle utgå, föreslå de sakkunniga såsom nämnt, till tiden mellan 14 januari 1925 och 1 januari 1926. Det framgår emellertid icke tydligt av föreliggande utredning, huru de sakkunniga hava tänkt sig ifrågavarande försäkringsverksamhet ordnad. Enligt lantbruksstyrelsens mening hade det varit önskvärt, att de sakkunniga framlagt förslag i dylikt avseende. Det torde nämligen vara av stor betydelse, att nu ifrågavarande understödsverksamhet, så snart ske kan, avvecklas. Vad beträffar eventuell ersättning på grund av misstänktförklaring av egendom, torde dylikt ersättning av förut anförda skäl i förekommande fall böra utgå från nu pågående epizootis början, alltså även för tid före den 14 januari 1925.»

Av vad jag förut anfört beträffande motiven för här ifrågavarande statliga understödsverksamhet torde hava framgått, att jag icke anser skäl föreligga för denna verksamhets utsträckande över en längre tidsperiod. Tvärtom synes mig denna tidsperiod böra i möjligaste mån begränsas, då såsom redan antytts här givetvis är fråga om ett övergångsstadium intill den tid, då, med samlad erfarenhet av den nuvarande situationens vanskligheter, å ena sidan djurägarna böra hava insett nödvändigheten av försäkringstagande och å andra sidan försäkringsinstitutionen bör hava i viss mån omlagts och anpassats efter större fordringar på densamma. Jag anser därför tidrymden för den statliga understödsverksam-

*Departements-
chefen.*

heten böra i allmänhet begränsas till tiden 14 januari 1925—1 januari 1926, därest icke Kungl. Maj:t med hänsyn till förhandenvarande förhållanden må finna skäl bestämma tidigare dag för hjälpverksamhetens avveckling. Vid sådant förhållande kan jag icke dela de sakkunnigas uppfattning, att staten allt framgent bör lämna understöd för förlust icke blott i fall, då genom spärrning av gårdar, där djuren förklarats friska, mjölk fortfarande icke får avyttras, utan även beträffande misstänktförklarad gård, varifrån avyttring av mjölk förbjudits. Understöd torde dock böra utgå till ägare av djur å egendom, som förklarats smittad före den 14 januari 1925, men där på grund av Kungl. Maj:ts beslut samma dag i fråga om begränsning av nedslaktningsmetodens tillämpning nedslaktning icke ägt rum. Vad beträffar understöd för förlust på grund av upprepade misstänktförklaring av egendom bör dylikt understöd utgå från nu pågående epizootis början eller den 8 november 1924.

Understöd
för djur- och
mjölkförlust;
grunderna
härfür.

I fråga om statligt understöd för den förlust, som till följd av mul- och klövsjukan förorsakats djurägare med avseende å djur och mjölk, samt vad angår de grunder, som böra tillämpas vid den statliga understödsverksamheten på området, anföra *de sakkunniga* följande.

»Vidkommande frågan, i vad mån ersättning bör utgå, må till en början än en gång erinras, att statens ingripande måste till väsentlig del grundas på billighetsskäl. Anspråk på full ersättning synas följaktligen ej med fog kunna göras, och hinder synes ej heller möta att vid bestämmandet av ersättningen tillämpa enhetliga grunder, även om därigenom full rättvisa de enskilda fallen emellan ej skulle vinnas.

Beträffande ersättningen för djur, som dött i mul- och klövsvjuka, förmena *de sakkunniga*, att denna icke bör omfatta svin, då dessa i allmänhet ej kunna bli föremål för försäkring mot smittosamma husdjurssjukdomar. Här bör således endast bli fråga om ersättning för nötkreatur. De sakkunniga anse ersättningen skäligen kunna bestämmas till 50 procent av värdet, fastställt så, att högsta värdet skall utgöra för tjur 2,000 kronor, för ko 800 kronor, för kviga över 1½ år 600 kronor samt övriga djur 300 kronor, vilka högsta värden skola gälla för i stambokens huvudavdelning registrerade djur och djur, som av annan anledning (reaktionsfrihet) äga särskilt högt marknadsvärde. För kalvar under två månader bör ersättning ej utgå, då dödsfallsprocenten bland dessa djur även eljest är stor och dödsorsaken ofta är obestämbär. Ersättning bör utgå även för djur, vilket nedslaktats, emedan det antagits ej kunna utstå sjukdomen. I dylikt fall erfordras, att nedslaktningen av veterinären anbefallts såsom den enda ändamålsenliga åtgärden under förhandenvarande omständigheter, därvid humanitära hänsyn skola vara bestämmande. Vid framställande av anspråk på ersättning i detta fall skall företes veterinärintyg angående orsaken till nedslaktningen, avfattat enligt visst formulär.

Förlust i mjölk, såvitt angår smittade besättningar, uppstår dels genom nedgång i mjölmängd dels och genom i det allmänna intresse påbudna spärråtgärder. Att i försäkringshänseende och således även i fråga om statsersättning göra någon skillnad mellan dessa båda slag av mjölkförlust skulle bereda svårigheter. Nedgång i mjölmängd beror icke endast på själva sjukdomen utan även på det sätt, varpå djuren under sjukdomstiden skötas.

Givetvis bör en djurägare icke lägga an på riklig mjölkproduktion under denna tid. Han bör tvärtom spara djuren i detta avseende. Ofta är det också ett intresse för djurägaren att hålla mjölkproduktionen inom snävare gränser än nödigt skulle vara, på grund av svårigheten att å garden förarbeta mjölken. Anmärkas må ock, att i många fall nedgången i mjölk under sjukdomstiden är ganska ringa. De sakkunniga förmena således att, även för vinnande av enkelhet vid bestämmandet av ersättning, hänsyn icke bör tagas till, om förlusten beror av mjölknedgång eller av spärråtgärderna.

Bestämmande av den mjölmängd, som skall ligga till grund för ersättning, sker enklast och lämpligast genom att taga till utgångspunkt den mjölmängd, som producerats under tiden närmast före sjukdomsutbrottet. Lämpligt synes vara att beräkna den efter medeltalet per dag under de fem dagarna närmast smittförklaringen. Emellertid bör ej hela denna mjölmängd läggas till grund för ersättningen utan blott den, som blivit avyttrad från gården, under det ersättning i allmänhet ej bör utgå för mjölk, som använts till framställande av mejeriprodukter, som försålts från gården eller förbrukats för annat produktivt ändamål, såsom kalv- eller grisuppfödning, eller som använts i eget hushåll eller utlämnats till tjänstefolk. I dessa fall bör dock undantag kunna göras, så att ersättning må kunna utgå, där för innehavare av en eller ett par kor mjölkförlusten kan med hänsyn till omfattningen av det drivna jordbruket anses vara av väsentlig betydelse.

I regel försäljes mjölken till mejeri, i vilket fall det blir lätt att fastställa mjölmängden. Där den sålts under hand, bör det åligga djurägaren att förebringa nödig utredning om mängden försald mjölk.

Likaledes bör djurägaren hava skyldighet visa storleken av producerad mjölk i övriga fall, där ersättning skulle lämnas.

Ifråga om mjölk från gårdar, vilka blivit spärrade såsom misstänkta för mul- och klövsjuka, anse de sakkunniga, att bestämmande av mängden av denna mjölk bör ske på samma sätt som föreslagits för smittad gård. Något skäl att i detta avseende handla annorlunda kan ej anses vara för handen. Särskilt må påpekas, att även här spärråtgärderna kunnat indirekt förorsaka nedgång i mjölmängden, på sätt ovan framhållits beträffande smittad gård.

Givet är, att den mjölmängd, som fastställs enligt ovan angivna grunder, icke bör i sin helhet ersättas. Det måste nämligen antagas, att djurägaren kunnat använda mjölken i vissa avseenden. Först och främst har mjölken kunnat tjäna till foder åt djur. Vidare har det stått djurägaren fritt att använda mjölken till beredning av smör och möjligen ost. Visserligen har det i många fall förhållit sig så, att svårigheter av olika orsaker yppats för tillvaratagande av mjölken, men när det nu gäller att pröva i vad mån utnyttjande av mjölken bör inverka på ersättningsbeloppet, måste man räkna med vad som i allmänhet kunnat i detta avseende åtgöras från djurägarens sida, och ur denna synpunkt torde det vara befogat att utgå från, att mjölken i avsevärd omfattning bort tagas i bruk, så att djurägaren kunnat tillgodogöra sig en betydande del av mjölkens värde.

Det bör i detta sammanhang påpekas, att enligt de sakkunnigas mening det icke kan bliva fråga om att behandla varje särskilt fall, då ersättning begäres, individuellt i den meningen, att det skulle utredas, hur mycket mjölk, som använts till foder m. m. Tvärtom är det de sakkunnigas mening, att avgörandet nödvändigtvis måste förenklas och schabloniseras. Det enda som i det särskilda fallet måste avgöras är fastställande av den mjölmängd, som skall ligga till grund för ersättningen, tiden för avspärrningen med särskilt angivande av sjukdomstiden samt det pris, varefter ersättning skall

utgå. De avdrag, som skola göras från mjölmängden på grund därav, att djurägaren tillvaratagit mjölk, måste däremot vara förutbestämda att likartat tillämpas i varje förekommande fall.

Den mjölmängd, som skall enligt det föregående läggas till grund för ersättning, måste i följd av det sätt, varpå den skulle bestämmas, antagas i flertalet fall överstiga den verkliga under spärrningstiden producerade mjölken. Mängden av mjölk nedgår ju i regel till följd av sjukdomen, och, på sätt förut anmärkts, kan den även reduceras genom sådana djurägarens egna åtgärder, mot vilkas ändamålsenlighet intet är att anmärka. Utgår man från, såsom de sakkunniga göra, att staten uti förevarande avseende skall träda i stället för ett försäkringsföretag, bör undersökas, vad ett sådant företag rimligtvis skall ersätta i fråga om mjölken, under antagande att djurägaren skall erhålla full gottgörelse för liden förlust. Det synes då uppenbart, att först och främst skall full ersättning lämnas för nedgången i mjölk. Den återstående mjölken skall ersättas likaledes till fulla värdet men med avdrag av det värde, mjölken bort såsom råprodukt hava för djurägaren. I sistnämnda avseende bör skillnad göras mellan a) mjölkspärrning under den tid, då å smittad gård sjukdomen ännu ej är hävd, »sjukdomstiden», b) mjölkspärrning i övrigt å sådan gård samt c) mjölkspärrning å misstänkt gård. Produktionen av mjölk å smittad gård är, som förut nämnts, minskad under spärrningstiden, dock i större omfattning under »sjukdomstiden» än under den övriga tiden. Under »sjukdomstiden» kan även en del mjölk till följd av sin beskaffenhet vara av föga eller intet värde, vadan man kan räkna med, att en del mjölk oskadliggöres. Nedgången i mjölk och av nyssnämnda orsak icke använd mjölk torde kunna, i allmänhet taget, beräknas sammanlagt till 50 procent av den på ovan angivna sätt fastställda mjölmängden. Den återstående mjölmängden får antagas kunna användas till foder eller till smör- eller ostberedning. Orimligt är icke att antaga, att omkring hälften av sagda, återstående mjölmängd kan användas till foder och omkring hälften till smör- eller ostberedning. Vidare kan med skäl antagas, att fodervärdet utgör omkring en tredjedel av det pris, mjölken betingar vid försäljning till mejeri. Det kunde ligga nära till hands att anse, att ett och samma pris borde för mjölken beräknas såsom fodervärde, men då det i regel är så, att, där mjölkpriset är högre, även priset på fodermjölk är högre samt således dessa båda priser följa varandra, finnes anledning att för alla fall räkna med ett fodervärde å mjölken av en tredjedel av mjölkens försäljningspris. Om mjölken användes till beredning av mejeriprodukter, har den för djurägaren givetvis ett väsentligt större värde. Det är svårt samt icke heller behövt att noggrant bestämma detta värde, men det torde vara uteslutet, att för högt värde beräknas, om det antages utgöra omkring det dubbla mot mjölkens fodervärde. När hänsyn tagits till de faktorer, som här angivits vara av beskaffenhet att inverka på bestämmande av ersättningen, hava de sakkunniga i fråga om »sjukdomstiden» å smittad gård kommit till ett förlustbelopp, motsvarande omkring 75 procent av den beräknade mjölkens värde. Mjölkförlust å smittad gård under annan spärrningstid än »sjukdomstiden» ävensom mjölkförlust å misstänkt gård böra kunna beräknas efter likartad princip med iakttagande, att i dessa fall nedgången i mjölk får förutsättas vara mindre, på misstänkt gård väl i allmänhet ingen alls, samt att mjölken kan antagas komma i större omfattning till användning för framställande av mejeriprodukter. Om det antages, att å smittad gård under annan spärrningstid än »sjukdomstiden» nedgången i mjölk-

mängd utgör 10 procent och av återstående beräknade mjölmängden en tredjedel användes till foder och två tredjedelar till mejeriprodukter samt att å misstänkt gård ej någon nedgång i mjölmängden inträffar och en fjärdedel av mjölmängden får användas till foder och tre fjärdedelar till mejeriprodukter, erhålles en förlustsiffra i förstnämnda fall av 50 procent och i sistnämnda fall, avrundad, av 40 procent, vilka förlustsiffror enligt de sakkunnigas förmenande äro skäligena.

De sakkunniga hålla före, att av skäl, som ovan anförts, sistnämnda två slag av mjölkförlust böra av staten fullt ersättas, varemot enligt de sakkunnigas mening den mjölkförlust, som hänför sig till »sjukdomstiden», å smittad gård endast bör ersättas till hälften av statsmedel.

Hänsyn till dem, som tagit försäkring mot förluster, kräver vidare, att från det belopp, som tillerkännes en djurägare, vilken icke försäkrat, göres ett avdrag, motsvarande premier. Ett skäligt avdrag i detta avseende synes vara en premie av 5 kronor pro mille av ett ponerat försäkringsvärde eller dubbelt mot den premie, som för närvarande utgår i Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening. Vid fastställandet av nyssnämnda, såsom försäkringsvärde betecknade värde bör antagas, att hela förlusten i mjölk skulle täckas, och att mjölkproduktionen under ett år utgör 365 gånger den mjölmängd per dag, efter vilken enligt vad ovan sagts ersättningen skulle utgå. Därest en gård förklarats smittad av eller misstänkt för sjukdomen mer än en gång, skall avdrag, som nyss nämnts, göras endast för första misstänktförklaringen.

Ersättningen för mjölken bör bestämmas efter gällande pris. Har djurägare försålt mjölken annorledes än till mejeri, skall ersättningen bestämmas, såsom om han i stället avyttrat mjölken till mejeri. Det pris, som han genom direkt försäljning till allmänheten utvinnet, bör ej ligga till grund för ersättningen, då detsamma inbegriper en del kostnader för distribution m. m., vilka bortfalla, då mjölken ej får på det övliga sättet utnyttjas.»

Lantbruksstyrelsen har i förevarande ämne anført följande.

»Vad först beträffar den förlust, som drabbar en djurägare genom av sjukdomen vållad minskning i produktionen och på grund av givna bestämmelser lagda hinder att fritt förfoga över förefintlig mjölkproduktion, synes en viss åtskillnad mellan olika perioder under sjukdomens förlopp lämpligen kunna göras. Såsom sådana perioder torde kunna betecknas dels den tid, då djuren äro angripna av sjukdomen, dels tiden, som, efter det djuren befunnits återställda, åtgår, innan desinfektion blivit verkställd, och dels den tid efter desinfektionens avslutande, varunder egendomen ur risksynpunkt anses böra hållas cernerad. Härtill kommer det fall, då en djurbesättning, utan att sjukdomen konstaterats, såsom misstänkt hålles cernerad.

Med avseende å den tid, varunder djuren varit sjuka, synes det lantbruksstyrelsen naturligt, att djurägaren — såsom vid andra sjukdomar — själv får bära uppkommen förlust, där han ej genom försäkring skyddat sig däremot. Förutsättas måste ock, att mjölken under angivna förhållanden icke kan anses fullt lämplig till försäljning. Ett understöd under denna tid torde med hänsyn till angivna förhållanden givetvis få karaktär av ren hjälp.

Skillnaden mellan ifrågavarande period och den tid, under vilken desinfektionen verkställs, finner lantbruksstyrelsen jämförelsevis obetydlig, då enligt styrelsens förmenande ett fritt disponerande av mjölken knap-

past kan ifrågasättas, förrän desinfektion skett och faran för att mjölken skall vara bemängd med smittämnen blivit undanröjd. Endast i den mån desinfektionen till följd av bristande tillgång på veterinära krafter blivit obehörigen fördröjd, synes enligt lantbruksstyrelsens förmenande skäl tala för, att staten i händelse av förlust under denna tid träder i högre grad hjälpare emellan än under sjukdomstiden. På grund av den jämförelsevis ringa ekonomiska betydelse, den tidsförlängning, som på så sätt kan vållas, har för djurägaren, vill styrelsen dock ifrågasätta, om icke med hänsyn även till den förenkling i förfarandet, som därmed skulle följa, desinfektionstiden i allmänhet taget lämpligen borde jämföras med sjukdomstiden.

Annorlunda ställer sig saken, när fråga är om tid, då djurägaren efter desinfektionens avslutande på grund av statliga skyddsåtgärder varit hindrad att fritt disponera över producerad mjölk. Redan det lätt insedda förhållandet, att djurägaren måste hava svårt att inse, varför han skall hindras i utövandet av sin näring, sedan hans djur tillfrisknat och smittofaran genom desinfektion åtminstone i möjligaste mån undanröjts, synes lantbruksstyrelsen vara skäl nog att beträffande denna tid ifrågasätta skyldighet för statsverket att hålla honom skadeslös för liden förlust. Härtill kommer att, sedan lantbruksstyrelsen gemensamt med medicinalstyrelsen avgav sitt förbemälda yttrande, Kungl. Maj:t ändrat gällande bestämmelse därhän, att ifrågavarande tid först inskränkts från 20 till 10 dagar och sedermera helt bortfallit. Den omständigheten, att somliga djurägare skulle bliva lidande på grund av gällande bestämmelser och andra i detta avseende undga förlust, synes i ännu högre grad tala för att statsverket bör i möjligaste mån hålla den, som lidit förlust av detta slag, skadeslös härför.

I viss mån torde med denna eftertid kunna jämföras den tid, varunder en djurägare endast på grund av misstanke för smitta varit avstängd från ett fullt utnyttjande av sin mjölkproduktion. Att märka är dock, att i detta hänseende ingen ändring inträtt genom upphörandet av nedslaktningemetoden. Samma risk att bliva cernerad på grund av misstanke för smitta förefanns jämväl förut och därför torde också, därest staten träder emellan, beträffande detta slag av förlust ingen åtskillnad kunna göras mellan tiden före och efter ifrågavarande omläggning med avseende på kampen mot sjukdomen. Framhållas må ock, dels att under föregående epizootier intet sådant statsingripande skett, dels att, efter vad lantbruksstyrelsen har sig bekant, enligt av försäkringsbolagen tillämpade bestämmelser försäkring av djur mot mul- och klövsjuka omfattar jämväl sådan förlust, varom här är fråga, och dels att hänsyn måste tagas till de konsekvenser, ett statsunderstöd i här ifrågavarande fall kan förväntas medföra — vilket allt synes tala mot beviljande av statsunderstöd. Ej heller torde skäl föreligga att för framtiden göra någon principiell åtskillnad på förlust, vållad genom avstängning på grund av misstanke för smitta och sådan, vållad av andra åtgärder i kampen mot mul- och klövsjukan. Trots denna principiella ståndpunkt håller lantbruksstyrelsen dock före, att staten under nu pågående epizooti av billighetsskäl bör hålla envar, som ej genom försäkring skyddat sig, så mycket som möjligt skadeslös mot förlust på grund av ifrågavarande avstängning.

Beträffande förlust, som vållats genom av mul- och klövsjuka förorsakade dödsfall, torde av vad redan anförts framgå, att lantbruksstyrelsen icke finner annat än rena hjälpsynpunkter tala för statens mellankomst.»

Såsom förut nämnts föreslå de sakkunniga, att ersättning av statsmedel efter vissa grunder skall utgå för förlust dels av djur och dels av mjölk. Emot de föreslagna grunderna för ersättning på grund av dödsfall bland nötkreatur har lantbruksstyrelsen intet att erinra. Emellertid finner lantbruksstyrelsen samma billighetsskäl, som tala för ett visst mildrande av förlusterna på nötkreatur, jämväl skäligen kunna åberopas beträffande svin och får och vill styrelsen därför ifrågasätta ett utsträckande av hjälpverksamheten till att gälla även dessa djurslag.

De sakkunnigas uppskattning av djurägares förlust på grund av mjölkspärning i olika fall har lantbruksstyrelsen icke ansett sig kunna göra till föremål för närmare granskning, då det material, som i förevarande avseende stått till lantbruksstyrelsens förfogande, icke varit så omfattande att några säkra slutsatser rörande mjölkförlustens storlek därav synas kunna dragas.

Vidkommande de sakkunnigas förslag angående understöd av statsmedel på grund av förlust utav ifrågavarande slag, vill lantbruksstyrelsen i anslutning till sina föregående principiella uttalanden här ytterligare framhålla, att enligt styrelsens förmenande det torde kunna starkt ifrågasättas, huruvida den av de sakkunniga föreslagna skillnaden i understödsavseende mellan sjukdomstiden och desinfektionstiden verkligen har berättigande.»

»I 3 § i förslaget stadgas om ersättning i vissa fall åt sådan djurägare, som tillgodogör sig den producerade mjölkens värde på annat sätt än genom direkt försäljning. Emellertid torde ifrågavarande paragraf vara i behov av sådan omredigering, att av innehållet tydligare framgår, vad som åsyftas.»

Statskontoret har i hithörande ämnen gjort vissa erinringar och anför därom följande.

»I 2 §, andra stycket, föreskrives, att den förlust i mjölkavkastning, för vilken ersättning utgår, skall för varje dag anses utgå i fall, som under mom. a) sägs, under sjukdomstiden tre fjärdedelar och under tiden därefter hälften samt i övriga fall två femtedelar av värdet av den myckenhet mjölk, som under de fem dagarna närmast före sjukdomstiden blivit i medeltal för dag avyttrad från egendomen. Då ersättning även skall utgå för förlust i mjölkavkastning från djur å 'misstänkt egendom', synes föreskriften böra kompletteras med en bestämmelse, att 'de fem dagarna' skola i sistnämnda fall vara dagarna närmast före den dag, då egendomen förklarats misstänkt för smitta.

I sista stycket av 2 § föreskrives, att värdet å mjölken skall beräknas efter dagspris vid avyttring till andelsmejeri i orten den tid, ersättningen avser. Det kan således inträffa, att mjölken under den tid, ersättning utgår, beräknas hava ett högre värde än den hade under de fem dagarna närmast före sjukdomstiden eller före den dag, då egendomen förklarades smittad; och en sådan värdeförhöjning synes även ofta kunna inträda på grund av en genom mul- och klövsjukan och därav påkallade åtgärder för anledt minskning i mjölktilförsel till andelsmejeriet. Därest förhöjning av dagspriset å mjölk av sådan anledning inträtt, bör detta givetvis icke medföra en förhöjning i ersättningen. Det synes därför kunna ifrågasättas, huruvida ej detta stycke borde kompletteras med en bestämmelse, att värdet å mjölken i varje fall ej skall beräknas efter högre pris än det, som i medeltal gällde under omförmälda fem dagar.

I 3 § meddelas bestämmelser om ersättning i vissa fall av förluster utöver vad som i 2 § medges. Ehuru det torde vara att förutse, att svårigheter och ojämnheter vid tillämpningen av dessa bestämmelser skola uppkomma, vill statskontoret ej motsätta sig vad de sakkunniga i detta avseende hemställt.

I 5 §, sista stycket, stadgas, att ersättning ej skall utgå, därest någon avsiktligt eller genom grov vårdslöshet 'självt' ådragit sina djur den smitta, som förorsakat förlusten. Då ordet 'självt' synes kunna leda till missuppfattning av syftet med bestämmelsen, torde detsamma böra utgå.»

Departements-
chefen.

Såsom i det föregående påpekats, måste statens ingripande i förevarande avseende till väsentlig del grundas på billighetsskäl. Emellertid är det utan vidare uppenbart, att de under tiden efter den 14 sistlidna januari i stället för nedslaktningsmetoden tillgripna åtgärderna måste med avseende å djurägarnas näringsutövning hava medfört betydande intrång. Djurägarna hava sålunda givetvis i icke ringa utsträckning hindrats att fritt förfoga över den producerade mjölken, ett ingrepp, som uppenbarligen tilltager i styrka i samma mån förbudet fastställts att gälla mjölk, som under cerneringstiden producerats av friska djur. Att under dylika förhållanden ett ingripande från statens sida till stöd för den enskilde är välmotiverat, synes mig uppenbart. Annorlunda torde emellertid förhållandena gestalta sig i fråga om förluster, som förorsakats djurägare på grund av dödsfall bland de smittade nötkreaturen. Ett på billighetshänsyn grundat understöd av statsmedel torde enligt min mening här icke vara i samma grad motiverat, då ovanberörda efter den 14 sistlidna januari från statens sida vidtagna åtgärder icke varit ägnade att vare sig i positiv eller negativ riktning påverka djurägarnas förluster till följd av i sjukdomen döda nötkreatur. Jag kan därför, i motsats till de sakkunniga ävensom lantbruksstyrelsen, icke finna anledning föreligga för staten att i allmänhet bevilja understöd för djurägares förlust, där denna förorsakats genom dödsfall bland de smittade nötkreaturen, och kan sålunda heller icke tillstyrka lantbruksstyrelsens förslag, att det statliga understödet borde avse förluster jämväl på grund dödsfall bland svin och får.

Vissa omständigheter av särskilt ömmande natur torde dock tala för ett med avseende å nötkreatursförluster på billighetsskäl grundat statsunderstöd i viss omfattning. Det torde sålunda givetvis icke saknas tillfällen, där för mindre bemedlade djurägare förlusten av ett eller annat kreatur kan för dessa medföra ekonomiska konsekvenser av utomordentlig räckvidd och sålunda i hög grad påverka deras existensmöjligheter. För sådant fall anser jag billighetshänsyn tala för att understöd av statsmedel beredes dylik djurägare jämväl för förlust genom dödsfall bland nötkreaturen. Ytterligare vill jag i detta sammanhang erinra därom, att vid tillfället för övergången från nedslaktningsmetoden till andra numera tillämpade åtgärder i kampen mot mul- och klövsjukan förekommit, att förordnande om nedslaktning av besättning meddelats, men sedermera

till följd av Kungl. Maj:ts förberörda beslut den 14 januari 1925 återkallats, därvid tillämpningen av föreskrifter, som givits i avvaktan på nedslaktningens verkställande, kunnat vara en bidragande orsak till att nötkreatur dött i sjukdomen. Därest sådant förhållande medelst veterinärintyg styrkes hava förevarit, finner jag djurägare givetvis böra erhålla gottgörelse av statsmedel. I fall, där enligt vad ovan anförts understöd för nötkreatursförluster synes mig böra utgå, anser jag de av de sakkunniga föreslagna grunderna för dylik ersättning böra tillämpas.

Mot de sakkunnigas förslag till beräkningsgrunder för understöd för lidna mjölkförluster har jag i stort sett intet att erinra, synnerligast som, då understödet i fråga baserats på billighetshänsyn, grunderna för detsamma icke torde kunna och ej heller böra till ytterlighet preciseras. Vid sådant förhållande anser jag, vidkommande den av lantbruksstyrelsen ifrågasatta åtskillnaden mellan olika perioder under sjukdomens förlopp och därtill hänförlig ersättning, desinfektionstiden böra jämföras med sjukdomstiden.

I ett avseende är jag emellertid här icke benägen för att godtaga de sakkunnigas förslag, detta såvitt angår understöd för mjölkförlust, hänförlig till mjölkspärrning å misstänkt gård. Visserligen torde icke kunna förnekas, att billighetshänsyn tala med samma kraft, då fråga är om understöd för mjölkförlust, förorsakad av mjölkspärrning å misstänkt gård, som då fråga är om understöd för mjölkförlust, förorsakad av annan anledning. Med hänsyn likväl till det förhållande, att det jämlikt de sakkunnigas förslag tilltänkta understödet åt enskild djurägare för här ifrågavarande förluster realiter torde bliva så ringa, att detsamma icke i nämnvärd grad kan anses påverka dennes ekonomi, synes mig dock understöd av statsmedel för här ifrågavarande fall icke i allmänhet böra utgå. Till stöd härför vill jag ytterligare erinra därom, att åtgärden att i vissa fall misstänktförklara gårdar icke tillkommit på grund av Kungl. Maj:ts förberörda beslut den 14 sistlidna januari, utan tillämpats långt tillförne, ävensom att en statlig mellankomst av här ifrågavarande art icke tidigare varit för handen. Tillika vill jag påpeka, att förfarandet att misstänktförklara gårdar användes såväl inom som utom det s. k. isoleringsområdet. Skulle sålunda understöd utgå för förlust till följd av mjölkspärrning å misstänkt gård, torde detta såsom konsekvens föra med sig, att dylikt understöd icke kunde begränsas vare sig till tid eller ort. Krav på sådant understöd skulle sålunda uppenbarligen icke blott komma att avse tiden före begränsningen av nedslaktningsmetodens tillämpning — alltså i varje fall tiden från den nuvarande epizootiens utbrott den 8 november 1924 — utan därtill komma att gälla misstänktförklarade gårdar såväl inom som utom det s. k. isoleringsområdet.

Om jag sålunda med hänsyn till den ringa ekonomiska betydelsen för de enskilda men däremot stora principiella räckvidden ur det allmännas synpunkt icke kan tillstyrka, att i förevarande fall understöd i all-

mänhet bör utgå, synas mig dock billighetsskäl tala för ett undantag härutinnan, gällande gårdar, vilka upprepade gånger förklarats misstänkta för mul- och klövsjuka. Vid misstänktförklaring av gård förbjödes avyttring av mjölk under viss tid, i allmänhet 11 dagar, efter det gården förklarats misstänkt. Med utgångspunkt härifrån och med hänsyn därtill, att den enskildes förluster vid upprepad spärrning av gård givetvis undan för undan ökas, vill jag fördenskull föreslå att, därest gård med en och samma besättning vid upprepade tillfällen varit förklarad misstänkt för mul- och klövsjuka och med anledning härav mjölkspärrning varit påbjuden under sammanlagt mera än 11 dagar, understöd av statsmedel — beräknat i övrigt enligt av de sakkunniga angivna grunder — må kunna beredas djurägare för den förlust, som i sådant avseende tillskyndats honom under sammanlagda spärrningstiden med avdrag av 11 dagar.

De av statskontoret föreslagna formella ändringarna i sakkunnigas förslag finner jag vara berättigade, och böra de sålunda iakttagas.

*Ersättning
åt försäkrings-
anstalt.*

Vad härefter angår frågan om understöd av statsmedel till försäkringsanstalt, som meddelat försäkring mot förlust på grund av mul- och klövsjuka hava *de sakkunniga* anfört följande.

»På sätt förut anmärkts har i Skåne verksamhet, avseende försäkring mot förluster i djur och mjölk i anledning av mul- och klövsjuka, bedrivits, såvitt de sakkunniga hava sig bekant, endast av Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening och Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget samt i mindre omfattning Skånes mindre jordbrukares kreatursförsäkringsförening och Svenska ömsesidiga kreatursförsäkringsbolaget. Därjämte hava ett antal smärre försäkringsbolag i Skåne försäkrat mot djurförluster vid smittosamma husdjursjukdomar i allmänhet och således även vid mul- och klövsjukan. Samtliga bolagen eller föreningar äro byggda på ömsesidighet. Utöver den premie, som kan varda bestämd såsom grundavgift, vilken under alla förhållanden skall utgå, kunna således delägarna komma att betala tilläggspremier, beräknade efter storleken av försäkringarna. En så väsentlig ökning av utgiften för försäkringar, som kan för bolagen uppkomma genom en starkt utbredd eipizooti, återfaller således på delägarna och minskar följaktligen försäkringens värde såsom sådan. Om tilläggspremien skulle stiga till mycket avsevärt belopp, kan anledning finnas för staten att ingripa till stöd för bolagen, likaväl som staten lämnar ersättning åt dem, som icke försäkrat sig mot förluster uti förevarande avseenden.

En förutsättning för att ersättning i nämnda avseende skall utgå till bolag bör vara, att bolaget skulle nödgas företaga en mera avsevärd efteruttaxering på delägarna för att kunna fullgöra ingångna försäkringsavtal. En dylik fordran från statens sida har sin grund däri, att det egentligen icke gäller att stödja bolaget utan dess delägare, så att dessa senare åtminstone icke komma i en sämre ställning än de, som ej tagit försäkring.

För bedömande av denna fråga torde vara lämpligt att undersöka, hur det ställer sig för ett företag som har att i större omfattning utgiva ersättning för förlust, varom här är fråga. Såsom exempel tages Skånska

lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening, som har det ojämförligt största antalet försäkringar för ifrågavarande risker. Enligt en uppgift från föreningen, dagtecknad den 20 mars 1925, hade föreningen då gällande försäkringar för smittosamma nötkreaturssjukdomar och mjölkförlust till belopp av 25,717,500 kronor för djur och 15,354,100 kronor för mjölkförlust. I det följande avrundas dessa siffror för enkelhetens skull till 25,000,000 och 15,000,000 kronor. Några bestämda uppgifter om hur stor del av dessa försäkringssummor som belöper å egendomar, vilka blivit smittade eller förklarats misstänkta, finnas icke, något som dock torde sakna betydelse för frågans bedömande, da man givetvis måste räkna med att smittan sprider sig alltmera inom denna förenings verksamhetsområde. Till en början må antagas, att samtliga nötkreatur inom verksamhetsområdet bliva smittade av sjukdomen samt att följaktligen försäkringsavtalen bliva i hela sin omfattning aktuella. Vidare må antagas, att mjölkspärren för de försäkrade korna utgör trettio dagar och att dödsprocenten i sjukdomen bland de djur, som skulle ersättas, om de dött i sjukdomen, är en procent. Beträffande den angivna tiden för mjölkspärren må påpekas, att den under den närvarande situationen är rikligt tilltagen, var emot den för tid som gått, nämligen då mjölkspärren varade 20 eller 10 dagar efter slutdesinfektionen, är för knappt beräknad. Såsom ett medeltal för en längre period räknad från det nedslaktningen inom vissa delar av Skåne upphörde, torde den dock få anses något så när riktig. Att upptaga dödsprocenten så som skett till en procent har stöd av erfarenheten, som jämväl bekräftas av ett antal till de sakkunniga inkomna uppgifter från smittade gårdar. Slutligen får antagas, att försäkringssumman för djuren, 25,000,000 kronor, motsvarar deras värde samt att av den mjölmängd, som ligger till grund för förlustens beräkning och således även för försäkringssumman, endast 66 procent ersättes. Med dessa utgångspunkter skulle ifrågavarande förening, om alla de försäkrade djuren bleve smittade, hava att utbetala för djurförsäkringarna 250,000 kronor = (25,000,000) 100 och för mjölkförsäkringarna 825,000 kronor $\left(\frac{15,000,000 \times 66}{12 \times 100} \right)$ eller tillhoppa 1,075,000 kronor. Till detta belopp kommer ytterligare utbetalningar, nämligen för misstänkta gårdar, där mjölken under en tid av i allmänhet 11 dagar blivit spärrad. Antalet fall där gårdar efter nedslaktningens metodens upphörande blivit förklarade misstänkta (både inom och utanför »isoleringsområdet») utgjorde, enligt beräkning, uppgjord på grundval av erhållna uppgifter, den 10 april 1925 omkring 3,000. Genomsnittliga antalet mjölkkor på dessa gårdar kan antagas hava uppgått till 10, vadan hela antalet mjölkkor under denna tid för misstänkta gårdar kan beräknas till 30,000. Under antagande att medelmjölken per ko utgör 10 liter om dagen och att priset per liter mjölk uppgår till 14 öre, skulle värdet av den mjölmängd, som icke kunnat från gårdarna utföras under spärrningstiden, uppgå till 462,000 kronor. Vid jämförelse mellan föreningens sammanlagda försäkringsbelopp för mjölkförlust, 15,000,000 kronor, och värdet av den mjölmängd, som årligen producerats å de på grund av misstanke om mul- och klövsjuka avstängda gårdarna, torde kunna antagas, att den mjölkförlust, för vilken försäkring i föreningen tagits, utgjort högst en tredjedel av hela mjölkförlusten för misstänkta gårdar. Då även här bör antagas, att föreningen ersätter 66 procent av det till omkring 150,000 kronor uppgående mjölmängdsvärdet, skulle föreningens ersättningsskyldighet kunna antagas omfatta en mjölkförlust av omkring 100,000 kronor. Lägges därtill

ett belopp, som föreningen kan antagas komma att utbetala i ersättning för mjölkförlust å misstänkta gårdar efter den 10 april 1925 och före den 1 januari 1926, vilket belopp högt räknat kan upptagas till 35,000 kronor, skulle den slutliga utgift som föreningen skulle hava för försäkringar för djur- och mjölkförlust i fråga om tiden mellan den 16 januari 1925 och den 1 januari 1926 uppgå till 1,210,000 kronor. Om från denna summa drages vad under innevarande år bör inflyta i premier för de försäkringsgrenar, om vilka här är fråga, eller omkring 100,000 kronor, återstår ett belopp av 1,110,000 kronor, som skulle anskaffas genom en extra uttaxering å delägarna. Enär enligt föreningens stadgar en extra uttaxering skall ske efter erlagda premier, skulle för täckande av nämnda belopp 1,110,000 kronor genom uttaxering å endast dem, som tagit försäkring för djur- och mjölkförlust vid smittosam nötkreaturssjukdom, erfordras en avgift elva gånger större än den för året utgående, till 2 kronor 50 öre pro mille försäkringsvärde bestämda grundpremien. Den högsta *extra uttaxering*, som kunde antagas böra utgå i anledning av förlust under detta år på grund av mul- och klövsjukan skulle sålunda utgöra 27 kronor 50 öre pro mille, om den, såsom riktigt vore, uttoges enbart från de försäkringsgrenar, som avse nötkreaturssjukdom och mjölkförlust. Förestående uttaxering skulle erfordras, om föreningen hade att själv vidkännas utgifterna för försäkringarna. Om emellertid staten skulle träda emellan enligt de grunder, som ovan angivits för djurägare, vilka icke tagit försäkring mot djur- och mjölkförlust, skulle den erforderliga extra uttaxeringen bliva avsevärt mindre. På sätt framgår av förut lämnade redogörelse angående de grunder, som böra tillämpas för ersättande genom statsmedel av förluster uti förevarande avseenden för djurägare, vilka icke tagit försäkring, skulle dessa i fråga om smittad gård bekomma dels hälften av förlusten i djur och dels för förlorad mjölkinkomst, 37.5 procent av mjölmängdsvärdet under sjukdomstiden och 50 procent under övrig spärrningstid. Om sjukdomstiden räknas till 20 dagar och annan spärrningstid till 10 dagar skulle medelprocenten bliva ungefär 42 procent av mjölmängdsvärdet. Hälften av djurförlusten skulle, då smittofaran antages utgöra 100 procent uppgå till 125,000 kronor. Vidare skulle staten ersätta omkring 42 procent av mjölmängdsvärdet, vilket, då detsamma som ovan förutsatts skulle uppgå till $\frac{15,000,000}{12}$ kronor, (spärrningstiden 30 dagar = $\frac{1}{12}$) = 1,250,000, gäve ett belopp av 525,000 kronor, dock är härvid att märka att avdrag skulle göras för premier enligt de för djurägare, vilka icke försäkrat, angivna grunder. Slutligen skulle av mjölkförlusten för spärrningen vid misstänkta gårdar, vilka ovan upptagits till 100,000 och 35,000 kronor, staten svara för ett belopp av omkring två tredjedelar, likaledes med avdrag av beräknade försäkringspremier. Om dessa premier beräknas till 5 kronor pro mille, skulle från sagda på staten ankommande ersättningsbelopp för mjölkförlust, nämligen dels 525,000 och dels 23,000 kronor, avdragas ett belopp av 200,000 kronor (5 gånger $\frac{15,000,000}{1,000}$ + 5 gånger $\frac{25,000,000}{1,000}$ kronor). Vad som sålunda skulle återstå för föreningen att betala uppginge till ett belopp av 677,000 kronor [1,210,000 - (125,000 + 525,000 + 60,000¹ + 23,000 - 200,000)], vilket skulle motsvara en extra uttaxering å de här berörda försäkringsgrenarna

¹ Detta tal borde varit 67,000 kronor, men genom en misskrivning har kommit att inflyta 60,000 kronor. Skillnaden är utan nämnvärd betydelse för utredningen (sakkunnigas anm.).

av ungefär $6\frac{1}{2}$ gånger innevarande års premie, 2 kronor 50 öre pro mille, eller 16 kronor 25 öre pro mille.

Här ovan har antagits, att samtliga i föreningen försäkrade nötkreatur bleve smittade av mul- och klövsjuka. Av intresse är även att se, hur siffrorna ställa sig, om 50 procent av djuren bleve smittade. För överskådlig- hetens skull ställas siffrorna i de båda fallen bredvid varandra:

	100 %	50 %
1) Försäkringar för djurförlust	25,000,000	25,000,000
2) Försäkringar för mjölkförlust	15,000,000	15,000,000
3) För föreningen att ersätta		
för djur	250,000	125,000
för mjölk		
a) smittade gårdar	825,000	412,500
b) misstänkta gårdar		
dels	100,000	100,000
dels	35,000	35,000
4) Summor för 3)	1,210,000	672,500
5) Om föreningen själv skulle svara för det hela behövdes en premie för försäkringsgrenarna i fråga innevarande år (grundavgift + extra uttaxering) av pro mille	30: —	16: 25
(resp. 12 och $6\frac{1}{2}$ gånger en årspremie av 2.50)		
6) Staten skulle utbetala enligt principerna för oförsäkrade		
a) för djur	125,000	62,500
b) för mjölk efter premieavdrag	408,000	145,500
7) Under förutsättning av utbetalning under 6) skulle föreningen hava att år 1925 uttaxera på försäkringsgrenarna i fråga (grundavgift + extra uttaxering)	677,000	464,500
8) Vid uttaxering enligt 7) skulle grundavgift + + extra uttaxering bliva pro mille (respek- tive $6\frac{1}{2}$ och $4\frac{1}{2}$ gånger en premie av 2: 50)	16: 25	11: 25

För att kunna pröva, huru ett rättvist avvägande skall ske mellan dem som försäkrat (här benämnd försäkrad) och dem som icke försäkrat (be- nämnd oförsäkrad), måste undersökas, hur å ena sidan den ersättning, som den försäkrade får med avdrag för premier, och å andra sidan den ersätt- ning, som den oförsäkrade skulle hava, ställa sig till varandra. Detta framgår bäst av ett exempel, därvid man utgår från, att två djurägare, den ene försäkrad i Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening och den andre oförsäkrad, hava samma förlustsiffror med avseende å mjölk, att staten betalar ersättning till föreningen efter samma grunder som skulle gälla för den oförsäkrade samt att den försäkrade får betala ovanstående premie 16 kronor 25 öre, beräknad för det fall att alla kreatursbesättningar bliva smittade. Vi antaga att värdet av den mjölmängd efter vilken ersättning skall utgå utgör a kronor per dag. Den försäkrade erhåller, ifråga om smittad gård, 66 procent av $30 a$ (30 dagars spärrningstid) minskad med $365 a \cdot 16.25$

$\frac{1,000}{1,000}$ (mjölkvärdet för år $365 a$; grundpremien + uttaxeringen = 16.25 pro mille av $365 a$), eller, med termerna uträknade, $19.8 a - 5.9 a =$ avjäm-

nat 13.8 *a*. Den oförsäkrade skulle erhålla av staten 42 procent av $30 a - \frac{365 a \cdot 5}{1,000}$ eller avjämnat 10.8 *a*. Följaktligen skulle, om de föreslagna ersättningsgrunderna tillämpades, den oförsäkrade erhålla mindre än den försäkrade. Jämföres den försäkrade och den oförsäkrade i avseende å mjölkspärrén för misstänkt gård ställer sig saken sålunda. Värdet av mjölmängden antages utgöra *a* kronor per dag. Ersättningen för den försäkrade utgör då, om en spärrningstid av 11 dagar poneras, 66 procent av 11 *a* minskad med $\frac{365 a \cdot 16.25}{1,000}$. (Här måste bortses från det ingalunda ovanliga fallet att en gård kan bli två eller flera gånger förklarad misstänkt ävensom från det fall att en misstänkt gård sedermera blir smittad, i vilka båda fall måste iakttagas, att premieavdrag endast en gång skall beräknas.) Med termerna uträknade får man 7.26 — 5.9 *a* eller 1.36 *a*. Den oförsäkrade skulle få 40 procent av 11 *a* med avdrag av $\frac{365 a \cdot 5}{1,000}$ eller, avjämnat, 2.6 *a*. Ett likartat räkneexempel bör nu göras med den utgångspunkt, att 50 procent av besättningarna skulle smittas. Mjölkvärdet betecknas även här med *a*. För smittad gård erhåller den försäkrade i ersättning för mjölkförlust 66 procent av 30 *a* minskad med $\frac{365 a \cdot 11.25}{1,000}$ eller, med termerna uträknade, 19.8 *a* — 4.10 *a* = 15.7 *a* samt den oförsäkrade 42 procent av 30 *a* minskat med $\frac{365 a \cdot 5}{1,000}$, d. v. s. samma belopp som ovan angivits vid en smittoprocent av 100 eller 10.8 *a*. För misstänkt gård böra samma siffror angivas, vare sig 100 eller 50 procent av djuren smittats, då misstänktförklaringen ju ej står i direkt relation till smittoprocenten.

Endast i ett av de ovan anförda exemplen — vilket dock gäller både då 100 procent och då 50 procent av djur smittats — skulle den oförsäkrade få mera än den försäkrade. Detta exempel pekar emellertid på nödvändigheten att söka med statens hjälp minska den extra uttaxeringen för den försäkrade. Att den extra uttaxeringen, enligt ifrågavarande förenings stadgar, i verkligheten måste ske även på andra försäkringsgrenar och att, då dessa försäkringsgrenars sammanlagda premier innevarande år uppgå till ungefär 300,000 kronor, den extra uttaxeringen för dem, som fått försäkring mot nötkreaturs- och mjölkförlust, måhända endast kommer att uppgå till omkring en fjärdedel av det belopp, med vilket ovan räknats, torde icke böra inverka på saken, då det får anses oegentligt, att försäkringstagare, som tilläventyrs icke ha något som helst ekonomiskt intresse av mul- och klövsjukans verkningar, skola deltaga i kostnaden därför. Ett ytterligare skäl för att staten lindrar den extra uttaxeringen är, att de, som tagit försäkring, i regel i flera år betalt premier för densamma och således fått vidkännas avsevärda utgifter för att gardera sig för kommande förluster. På grund härav och under framhållande att det här icke egentligen är fråga om att bisträcka ett försäkringsföretag med statsmedel, utan att det i själva verket gäller att bispringa de lantmän, som lidit förluster genom dödsfall bland kreaturen och genom mjölkförlust, hålla de sakkunniga före, att staten bör till försäkringsföretaget utbetala *dels* ersättning för förluster enligt samma grunder som angivits för djurägare, vilka icke försäkrat, dock endast om och i den mån hos försäkringsföretagen tillgängliga medel icke förslå för täckande av förluster å här ifrågavarande försäkringsgrenar, *dels* ock där-

utöver ett bidrag till lindring av extra uttaxeringar. Dylikt bidrag synes lämpligen kunna utgå i den form, att, därest det bleve nödvändigt att för täckande av försäkringar verkställa extra uttaxering av mer än 2 kronor 50 öre per mille av försäkringsvärdet, staten lämnar bidrag med två tredjedelar av överskottet.»

Med avseende å understödet åt ifrågavarande försäkringsanstalter har *lantbruksstyrelsen* gjort följande uttalande.

»Merberörda förändring av formen för kampen mot mul- och klövsjuka har jämväl vållat försäkringsbolagen svårigheter och rubbat deras beräkningar. Särskilt gäller detta de bolag, som haft sin verksamhet helt eller huvudsakligen förlagd till de delar av landet, som beröras av förändringen. Dessa hava på grund av föregående års erfarenheter, då annan kampmetod tillämpats, åtagit sig — i vissa fall mot allt för lågt beräknade premier — risker, som de med sin lokala verksamhet numera icke kunna bära utan att verkställa sådan uttaxering hos sina försäkringstagare, att försäkringen kan bliva i viss mån illusorisk. Det förhållandet att denna verksamhet fått fortgå opåtalad, talar enligt *lantbruksstyrelsens* förmenande för att staten av billighetsskäl träder stödande emellan. Ett sådant stöd bör dock enligt styrelsens åsikt endast komma i fråga, där sådant efter i varje särskilt fall företagen undersökning visat sig oundgängligen behövt. Först sedan alla härför enligt för bolagen gällande bestämmelser tillgängliga fonder förbrukats och skälig eftertaxering skett eller beräknats, bör genom statens försorg en del av risken avlastas. Detta förutsätter en noggrann undersökning av varje särskilt bolags ställning och möjligheter samt ett sådant avvägande av ifrågakommande understöd, att icke genom statens ingripande en djurägare, som tecknat försäkring i ett bolag, blir gynnsammare ställd än en annan, som tagit sådan i ett annat bolag.

Även i detta fall synes det *lantbruksstyrelsen* böra tydligt framhållas, att statsverket fransäger sig alla konsekvenser för framtiden av ett ingripande från dess sida.»

»Vad därefter angår frågan om ersättning åt försäkringsföretagen, hava de sakkunniga föreslagit, att understöd, motsvarande ersättning till djurägare utan försäkring, skall utgå, sedan hos försäkringsföretaget tillgängliga medel för täckande av förluster å här ifrågavarande försäkringsgrenar icke längre förslå för ändamålet. Därjämte förutsattes, att staten skall lämna ett visst bidrag till lindring av extra uttaxeringar på försäkringstagarna, sedan dylik uttaxering överstigit visst belopp. I princip har *lantbruksstyrelsen* intet att erinra mot de sålunda föreslagna formerna för understödets utgående, om också styrelsen finner det anmärkningsvärt, att de sakkunniga icke synas hava ägnat ens någon tanke åt det av medicinalstyrelsen och *lantbruksstyrelsen* i meranämnda gemensamma utlåtande framförda förslag om stöd åt insolventa försäkringsbolag i form av statslån. Emellertid synes det vara nödvändigt, att det i förslaget använda uttrycket »tillgängliga medel» närmare preciseras. Enligt *lantbruksstyrelsens* mening bör härtill räknas för ändamålet disponibla fonder, inklusive reservfond, ävensom premieinkomster, de senare dock endast till den del som återstår, sedan avdrag gjorts för på ifrågavarande försäkringsgrenar belöpande förvaltningskostnader. Vidare synes, såsom *lantbruksstyrelsen* förut framhållit, hit böra räknas jämväl beräknad inkomst av skälig extra uttaxering. Vad angår statens bidrag till lindring av extra ut-

taxeringar, torde detta i viss mån bliva beroende av de egentliga försäkringspremiernas storlek. Enligt vad lantbruksstyrelsen har sig bekant, tillämpas för närvarande väsentligt olika premiesatser av olika försäkringsföretag. Då emellertid de olika försäkringstagarna med avseende på statens understödsverksamhet torde böra vara fullt jämställda, bör givetvis det avgörande för statens mellankomst vara icke, såsom förslaget synes innebära, en viss utdebiterad extra avgift utan sammanlagda summan av redan utdebiterade avgifter. Vidkommande storleken av det åt försäkringsföretagen beräknade understödet, har det emellertid icke varit lantbruksstyrelsen möjligt att bedöma, huruvida de utav de sakkunniga föreslagna grunderna för understödet kunna — i jämförelse med den ersättning, som föreslagits skola utgå till sådana djurägare, som icke skyddat sig mot förlust genom försäkring — betraktas såsom skäliga eller ej, helst som den av de sakkunniga på denna punkt förebragta siffermässiga utredningen icke synes vara sådan, att den kan tjäna till avsevärd ledning vid frågans bedömande. Det förefaller emellertid lantbruksstyrelsen, som om statens bidrag till lindring av extra uttaxeringar borde utgå, först sedan försäkringstagarens sammanlagda utgifter för premieavgift och ytterligare uttaxering uppgått till ett högre belopp än enligt de sakkunnigas förslag. Lantbruksstyrelsen vill sålunda ifrågasätta, huruvida icke förevarande utgifter skäligen böra bestämmas till 7.5 pro mille av försäkringssumman. Lantbruksstyrelsen vill i detta sammanhang erinra därom, att enligt förenämnda av överdirektören Laurin uppgjorda förslag vissa kategorier av djurägare beräknades skola betala en premiesats av ända till 9 pro mille.

I samband härmed torde jämväl böra tagas under övervägande, huruvida icke det avdrag, motsvarande premiekostnader, som föreslås skola göras vid utbetalande av ersättning åt djurägare, som icke kunnat taga försäkring, bör höjas i motsvarande grad.»

»Enligt 5 § i förslaget till förordning skall ersättning för förlust utgå även till djurägare, som träffat försäkringsavtal, dock skall ersättningen minskas med det belopp, djurägaren på grund av dylikt avtal må hava därför bekommit eller äga bekomma.

I enlighet med lantbruksstyrelsens föregående uttalanden borde, enligt styrelsens förmenande, ersättning till sådan djurägare, som har sina djur försäkrade, ordnas helt genom vederbörande försäkringsanstalt. Något direkt mellanhavande mellan sådan djurägare och statsverket skulle då icke behöva förekomma, varigenom föreslagna nämnders arbete kunde i hög grad minskas och därmed också statsverkets utgifter för dessa nämnder. Först sedan vid noggrann undersökning fastslagits, att vederbörande försäkringsanstalt uttömt sina möjligheter att med anlitan av här förut angivna fonder och beräknade skäliga premiesatser fylla åtagna förpliktelser, skulle statsingripande ske genom understöd till anstalten. Om också lantbruksstyrelsen, såsom av vad redan anförts framgår, tänkt sig möjligheten av andra former för statens understödande verksamhet i detta hänseende, har styrelsen dock intet direkt att erinra emot sakkunnigas förslag, därest detta tillämpas så, att för sådan försäkringstagare, för vars ersättningskrav anstalten saknar tillgångar, till denna utbetalas av statsmedel ett belopp, motsvarande vad som skulle hava utgått, därest försäkring icke förelegat.

Lantbruksstyrelsen kan i detta sammanhang icke underlåta att framhålla, att, efter vad styrelsen kan finna, de sakkunniga vid uppgörande av

sitt förslag huvudsakligen torde hava haft för ögonen visst försäkringsbolag och formulerat sina uttalanden och förslag med hänsyn härtill. Enligt lantbruksstyrelsens förmenande måste alla försäkringsanstalter fullt likställas och givna bestämmelser så formuleras, att de kunna vinna full tillämpning för alla anstalter och under alla förhållanden, jämväl därest nu pågående epizooti skulle tilltaga i omfattning.»

»Slutligen anser sig lantbruksstyrelsen icke böra underlåta nämna, att det icke synes uteslutet, att vad man genom en verksamhet sådan som den här ifrågasatta skulle vilja vinna, möjligen torde, och i så fall antagligen med mindre uppoffring från statens sida, kunna ernås genom ett direkt samarbete med vissa försäkringsföretag. Härigenom vunnas bland annat, att man kunde undvara en statligt organiserad, alltid kostsam förvaltningsorganisation för tillgodoseendet av här ifrågavarande ändamål, varjämte handhavandet av en eventuell hjälpverksamhet på här förevarande område kunde — utan statens omedelbara ingripande — omhändervaras av de organ, som äro skapade för verksamhet av detta slag och redan förut besitta härför nödig erfarenhet och rutin. Det synes lantbrukstyrelsen under alla förhållanden önskvärt, att, innan avgörande angående framgående på annan väg träffas, ordnandet av här förevarande angelägenhet efter nu antydda linjer undersökas och prövas.»

Statskontorets erinran i förevarande del är av formell natur och av följande lydelse.

»I 13 § meddelas bestämmelser rörande ersättning i vissa fall till ömsesidig försäkringsanstalt, som meddelat försäkring för förlust av nötkreatur eller mjölk på grund av mul- och klövsjuka. Därest sådan anstalt blivit skyldig utgiva ersättning för förluster med belopp, vilka sammanlagt motsvara summan av samtliga anstaltens enligt dess stadgar för sådana utgifter, utan uttaxering å delägarna, tillgängliga medel, skulle anstalten för varje gång, ersättningsskyldighet på grund av dylik försäkring 'därefter' inträdde, av statsmedel erhålla bidrag till betalningens fullgörande. Då ersättning av statsmedel synes göra utgå i den mån anstaltens utan uttaxering tillgängliga medel icke förslå till täckande av anstaltens förluster på grund av dylika försäkringar, synes stadgandet böra givas en i överensstämmelse härmed förändrad formulering.»

Beträffande motiven för statligt understöd åt försäkringsanstalterna tillåter jag mig i detta sammanhang hänvisa till vad jag tidigare härutinnan anfört. Ytterligare vill jag i detta ämne tillägga, att anledning uppenbarligen icke kan anses föreligga för staten att i vidsträcktare mån stödja de djurägare, vilka icke sökt försäkring mot förluster av här ifrågavarande art, än dem, som visserligen erhållit sådan försäkring, men på grund av försäkringsanstaltens karaktär av ömsesidighet icke kunna draga det gagn av försäkringen, som därmed avsetts. Därest den statliga understödsverksamheten icke skulle hava avseende å försäkringsanstalterna och de försäkrade djurägarna sålunda kunde tänkas komma i en sämre ställning än de oförsäkrade, skulle detta dessutom innebära en orättvisa icke minst med hänsyn till den ekonomiska uppoffring, försäkringstagarna fått vidkännas genom inbetalandet, måhända under en längre följd av år, av

*Departements-
chefen.*

premier till försäkringsanstalterna. Jag anser därför billighetsskäl tala med samma styrka för ett statligt ingripande till förmån för försäkringsanstalterna, som ifråga om statligt understöd åt enskilda oförsäkrade djurägare.

Enligt de sakkunnigas förslag avses att till försäkringsanstalterna utbetala *dels* understöd för förluster enligt samma grunder, som angivits för djurägare, vilka icke försäkrat — dock endast om och i den mån hos försäkringsanstalt tillgängliga medel icke förslå för täckande av förluster å här ifrågavarande försäkringsgrenar — *dels ock* därutöver ett bidrag till lindring av extra uttaxeringar, att utgå med två tredjedelar av det erforderliga beloppet, sedan en extra uttaxering av mera än 2 kronor 50 öre pro mille av försäkringsvärdet verkställts.

Såvitt angår de sålunda föreslagna formerna för statsunderstödet utgående har lantbruksstyrelsen meddelat sig i princip intet hava att erinra mot dessa. Styrelsen anför dock, att det i de sakkunnigas förslag använda uttrycket »tillgängliga medel» borde närmare preciseras. Enligt styrelsens mening borde härtill räknas för ändamålet disponibla fonder, inklusive reservfond, ävensom premieinkomster — de senare dock endast till den del, som återstode, sedan avdrag gjorts för de på ifrågavarande försäkringsgrenar belöpande förvaltningskostnader — samt slutligen beräknad inkomst av skälig extra uttaxering.

För egen del tillåter jag mig i detta ämne erinra om den svårighet, som torde vara för handen vid bedömande av frågan, vilka fonderade eller andra medel först böra tagas i anspråk, innan genom statens ingripande försäkringsanstaltens risk till en del bör avlastas. Försäkringsanstaltens i allt disponibla medelsresurser torde uppenbarligen hava hopbragts genom inkomster under årens lopp å ofta vitt skilda försäkringsgrenar, varigenom en sammanblandning av de influtna medlen understundom torde hava ägt rum. Härjämte synas förhandenvarande olikheter i de skilda försäkringsanstaltens stadgar beträffande rätten till disposition av fonderade medel så gott som omöjliggöra ett rättvist avvägande anstalterna emellan av de understödsbelopp, som kan anses böra tillerkännas desamma. Det torde sålunda erbjuda en icke ringa svårighet att avgöra, vilka medel som för här ifrågavarande ändamål böra och kunna tagas i anspråk. Med hänsyn likväl till det stora beloppet av försäkringsanstaltens gällande försäkringar för smittsamma husdjursjukdomar och mjölkförlust synas mig dock anstalternas fonderade medelstillgångar på det hela taget icke spela en avgörande roll. Ytterligare synes mig i detta ämne med fog kunna göras gällande att, därest statligt understöd åt försäkringsanstalterna skulle meddelas först, efter det anstalternas samtliga tillgängliga medelsresurser uttömts, detta skulle i hög grad betaga anstalterna möjligheterna till en på längre sikt anlagd och därmed i samma mån för de försäkringssökande djurägarna förmånlig försäkringsrörelse, vilket synes i hög grad betänkligt icke minst med hänsyn till att

djurägarna åtminstone under en tid framåt äro hänvisade till en av det privata initiativet beroende försäkringsrörelse. Med hänsyn till vad jag sålunda anfört vill jag fördenskill såsom min mening uttala att, då den ifrågavarande statliga understödsverksamheten föranletts av de nuvarande abnorma förhållandena och sålunda torde böra upphöra, så snart försäkringsinstitutionen hunnit anpassas efter de nyinträdda förhållandena — vilket jag förutsätter böra hava ägt rum redan under instundande höst — anledning torde förefinnas att vid bedömande av försäkringsanstalternas egen prestationsförmåga vid fullgörandet av ingångna försäkringsavtal taga behörig hänsyn till de omständigheter, som från det allmännas sida böra i syfte av försäkringsinstitutionens fortvaro och befrämjande tillerkännas betydelse.

Principiellt sett kan jag sålunda icke odelat ansluta mig till de sakkunnigas ävensom lantbruksstyrelsens åsikt i fråga om formerna för det statliga understödet åt försäkringsanstalterna. Men även därutöver har jag i ämnet vissa erinringar att göra. Sålunda synes mig, då såsom jag förut anfört understöd av statsmedel för förlust i döda djur icke annat än i undantagsfall torde böra tillerkännas enskilda djurägare, dylikt understöd heller icke böra upptagas i beräkningsgrunderna för understöd åt försäkringsanstalterna. Med avseende å dessa beräkningsgrunder hyser jag dessutom vidkommande det ifrågasatta understödet för mjölkförlust en från de sakkunniga avvikande uppfattning. Samtliga försäkringsanstalter, vilka meddelat försäkring mot mjölkförluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar, äro, såsom nämnts, byggda på ömsesidighet. Den ökade ersättningsskyldighet, som uppstått för dessa anstalter på grund av statens ändrade politik med avseende å bekämpandet av mul- och klövsjukan, måste sålunda givetvis, i den mån förefintliga fonder icke för ändamålet kunna anlitas, uttagas genom uttaxeringar. I samma mån nämnda uttaxeringar uppgå till mera väsentliga belopp, torde dock, enligt vad jag förut anfört, den enskilde försäkringstagarens fördel av försäkringen tendera att bliva i hög grad illusorisk, vilket med hänsyn därtill, att det framdeles efter den statliga hjälpverksamhetens avveckling måste ankomma på den enskilde djurägaren själv att genom försäkring skydda sig mot eventuella förluster, torde få anses mycket betänkligt, då härigenom djurägares lust att taga försäkring otvivelaktigt försvagas.

Vid avvägande av det understöd, som från statens sida bör lämnas försäkringsanstalterna för lindring av de behövlige uttaxeringarna, torde till utgångspunkt böra tagas det fall, att vederbörande försäkringsanstalt för reglerandet av utfallande försäkringar icke har till sitt förfogande andra medel än årets premieinkomster, ett fall som för närvarande flerstädes torde vara för handen. Statsunderstödet torde under sådana omständigheter i princip böra avvägas så, att detsamma för varje individuellt ersättningsfall täcker skillnaden mellan influtna premieinkomster och det understöd den enskilde skulle enligt förut angivna grunder hava bekommit, om han icke tagit försäkring mot ifrågavarande förluster. I syfte att förhindra försäkringsanstalt att,

därest beloppet av den enskildes försäkring icke motsvarar försäkringsobjektets verkliga värde eller försäkringsanstalt beräknat lägre värde med avseende å mjölkförlust än som skulle hava ägt rum vid bestämmande av statsunderstöd enligt ovan angivna grunder, i statsunderstöd erhålla större del av vad av anstalten utbetalts till vederbörande försäkringstagare än skäligt vore, torde dock understödet åt försäkringsanstalt böra maximeras till två tredjedelar av det belopp, som utbetalts till försäkringstagaren. De delar av utfallande försäkringsersättningar, som vid tillämpning av ovan angivna grunder behövde täckas genom uttaxeringar, skulle i så fall utgöras av *dels* den del av försäkringsersättningen för mjölkförlust vid fall av smitta, som överstiger statsunderstödet åt oförsäkrad, *dels ock* understöd för sådana förluster, beträffande vilka, enligt vad ovan anförts, statsunderstöd åt oförsäkrad icke bör utgå (djurförluster, mjölkförlust på grund av misstänkt-förklarande). Försäkringsanstalternas uttaxeringar skulle sålunda komma att hava avseende å allenast de fördelar, den försäkrade komme att åtnjuta framför den oförsäkrade, vilket synes mig vara rättvist avvägt.

Vissa försäkringsanstalter torde emellertid kunna reglera sina förbindelser utan att vare sig anstaltens fonder helt förbrukas eller alltför betungande uttaxeringar behöva verkställas. Under sådana omständigheter är det givetvis icke nödvändigt att tilldela dylik anstalt så högt tillmätt understöd, som ovan ifrågasatts. I varje fall bör dock, i överensstämmelse med vad jag förut anfört vidkommande behovet av en livskraftig försäkringsrörelse, sådan anstalt likväl kunna erhålla något understöd av statsmedel, icke minst ur synpunkten av att eljest statsunderstöd skulle kunna komma att lämnas den mindre förutseende, under det att den mera förutseende skulle gå förlustig sådant understöd.

I anslutning till vad jag nu anfört vill jag därför i fråga om statsunderstöd åt försäkringsanstalterna tillstyrka, att Kungl. Maj:t bemyndigas i förekommande fall medgiva, att till ömsesidig försäkringsanstalt må utgå understöd med högst så stort belopp, som motsvarar vad djurägare, beträffande vilka anstalten reglerat förluster på grund av mul- och klövsjuka, skulle av statsmedel sammanlagt hava tillerkänts för sådana förluster, därest de underlåtit söka försäkring mot dylika, varvid av praktiska skäl jämväl avdrag för influtna premier torde böra beräknas enligt de grunder, som i det föregående angivits skola gälla för enskild djurägare, vilken icke tagit försäkring. Anstaltens sammanlagda understöd av statsmedel bör emellertid icke överstiga två tredjedelar av vad anstalten för samma förluster utbetalat i ersättning till försäkringstagarna. Tillika torde medgivande lämnas Kungl. Maj:t att bestämma, huruvida statsunderstöd bör lämnas försäkringsanstalt i en summa ett för allt — vilket understundom synes kunna ske, om statsunderstödet understiger maximum — eller på så sätt, att försäkringsanstalt skall hava att i varje särskilt fall till prövningsnämnden inlämna ansökan av enahanda beskaffenhet, som djurägare, vilka icke hava försäkrat, enligt det föregående hava att ingiva — ett förfarande som synes böra komma till användning i övriga fall.

Beträffande ordningen för fastställandet av de statliga understödsbe-
loppen med flera hithörande spörsmål hava *de sakkunniga* uttalat sig så-
lunda.

»Ehuru väl bestämmandet av ersättningen enligt de grunder, som ovan an-
givits, blivit schabloniserat, kunna dock i de särskilda fallen uppstå tvistig-
heter, som för sin lösning kräva undersökning, mången gång jämförelsevis
tidsödande. Det skulle därför bliva för länsstyrelserna, vilka eljest stå
närmast till att i första hand avgöra dylika frågor, synnerligen betungande,
om arbetet lades på dem. Därtill kommer att en ingående kännedom om
mjölkhandeln och dithörande frågor är önskelig. De sakkunniga anse där-
för, att avgörandet av dessa ersättningsfrågor bör överlämnas åt en särskild
nämnd. Denna bör hava en sådan sammansättning, att behövlig sakkunskap
i angivna hänseende finnes inom nämnden. Nämnden torde böra bestå av tre
personer, av vilka en utses av kungl. lantbruksstyrelsen, en av länets hus-
hållningssällskap och en av Kungl. Maj:t. Dess verksamhetsområde bör utgöras
av länet. Skulle det visa sig behöfligt med mer än en nämnd för länet,
bör detta kunna uppdelas i två eller flera distrikt med en nämnd i varje.
Den av Kungl. Maj:t utsedda ledamoten bör vara nämndens ordförande.
Nämnden bör biträdas av en sekreterare, vilken det skall åligga att inför-
skaffa utredning i de ärenden, vilkas avgörande ankommer på nämnden.
Ansökningar om ersättning skola ingivas till nämndens ordförande och av-
fattas enligt fastställt formulär. Sedan ansökningar i fall av behov kom-
pletterats med handlingar, innefattande utredning i ärendet, skall nämnden
sammanträda för prövning av ansökningar.

Ansökningarna skola vara ingivna till ordföranden inom fyra månader
efter det egendomen ifråga förklarats fri från smitta respektive förklaring om
att egendomen är misstänkt för smitta hävts. Beträffande de förluster, som
inträffat före utfärdandet av bestämmelser i ämnet, bör tiden dock räknas
från denna tidpunkt. Har ansökning ej inkommit inom behörig tid, skall
rätten till ersättning anses förfallen.

Ersättning åt nämndens ledamöter bör utgå med dagsarvode, utgörande
för ordförande 25 kronor och för en var av de båda andra ledamöterna 20
kronor jämte reseersättning.

Åt sekreteraren bör utgå ersättning med 300 kronor i månaden jämte
traktamente och reseersättning.

Kostnaderna för nämnden böra bestridas av statsmedel.»

Statskontoret anför i detta ämne följande.

»I 6 § meddelas bestämmelser om de uppgifter, som ansökning om ersätt-
ning skall innehålla. Därvid synes sjätte punkten böra kompletteras med
uppgift rörande dag, då egendom förklarats misstänkt för smitta, och dag,
då sådan förklaring hävts.

I 7 § stadgas att för prövning av ansökningar enligt förordningen skall
inom de län, som Kungl. Maj:t bestämmer, finnas en nämnd, bestående av
tre personer, av vilka en utses av Kungl. Maj:t, en av lantbruksstyrelsen
och en av länets hushållningssällskap. Då av motiveringen till stadgan-
det framgår, att dessa nämnders verksamhetsområden skola utgöras av
respektive län samt att, om så erfordras, flera nämnder för ett och samma
län kunna tillsättas, synes åt stadgandet böra givas en härav betingad för-
ändrad formulering.

Enligt 9 § skall såsom nämndens beslut gälla den mening, varom två
av dess ledamöter enas. Syftet med denna bestämmelse synes bättre fram-

gå, därest densamma formuleras så att den mening skall gälla, varom minst två av nämndens ledamöter enas. Därest samtliga ledamöter äro av olika mening om ersättningens belopp, skall ersättning utgå med det belopp, som motsvarar medeltalet av de av nämndens ledamöter var för sig utdömda ersättningsbelopp, 'dock att ersättning för sådant fall ej skall utgå med högre belopp än det, som varken är det högsta eller det lägsta'. Meningen med sistnämnda föreskrift synes böra uttryckas på ett mera lättfattligt sätt, exempelvis 'dock att ersättning ej skall utgå med högre belopp än det som är det näst högsta'.

I 9 § upptagas vidare vissa uppgifter, som nämnden i sitt beslut skall ange. Då fråga är om ersättning för mjölk från djur å 'misstänkt egendom', synes böra angivas den tidpunkt, då egendomen förklarats misstänkt för smitta och då sådan förklaring hävts.

I 10 § stadgas att, därest sökanden till stöd för sin ansökning lämnat medvetet oriktig uppgift, skall nämnden i den ordning 8 § stadgar fastställa storleken av den ersättning, som eljest skolat till sökanden utgå, samt därefter insända handlingarna i ärendet till Kungl. Maj:t, på vars prövning skall bero, om och i vad mån ersättning må till sökanden utgå. Statskontoret anser, att en sökande, som lämnar medvetet oriktig uppgift, bör förlora all rätt till ersättning, och att stadgande härom således bör inflyta i förordningen. Nämnden skulle givetvis vara behörig att meddeila beslut även i detta avseende. Det torde emellertid böra medgivas sökande att — på sätt enligt 12 § för vissa fall må äga rum — draga denna fråga under Kungl. Maj:ts prövning.»

»Enligt 15 § skall Kungl. Maj:t förordna angående ersättning åt nämndernas ledamöter samt om bestridande av kostnaderna i övrigt för nämndernas verksamhet. De sakkunniga hava ansett, att ersättning bör utgå i form av dagarvode med 25 kronor till ordföranden och med 20 kronor till en var av de båda andra ledamöterna jämte resersättning. Statskontoret har icke något att erinra mot de föreslagna arvodesbeloppen. Ersättning för av uppdraget föranledda resor synes böra utgå efter tredje klassen i resereglementet, dock att, därest vederbörande på grund av sin tjänstställning äger åtnjuta reseersättning enligt högre klass, ersättning enligt denna klass skall åtnjutas. Dagarvode synes böra utgå allenast för dag, som användes för sammanträde eller för sammanträde och resa. För dag, som användes enbart för resa, torde dagtraktamente enligt rese-reglementet men ej dagarvode böra utgå.

De sakkunniga hava ansett, att nämnderna böra äga rätt att anlita sekreterare samt att ersättning till sekreterare bör utgå med 300 kronor i månaden jämte traktaments- och resekostnadsersättning. Enligt statskontorets mening synes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att, efter framställning av vederbörande nämnd, i varje särskilt fall bestämma, huruvida sekreterare må av nämnden anställas, och torde därvid tillika beslut böra meddelas angående de avlöningsförmåner m. m., som må av honom åtnjutas.»

Till statskontorets utlåtande har fogats protokollsutdrag, utvisande att avvikande mening i viss del av förevarande ämne uttalats av en utav statskommissarierna, vars avvikande mening biträts av ytterligare en statskommissarie. Reservationen är av följande lydelse:

»Ersättning till kommittéledamöter m. fl. utgår enligt gällande bestämmelser (Svensk Författningssamling nr 96 år 1918) med olika belopp, be-

roende på om vederbörande äro anställda i det allmännas tjänst eller icke, respektive om de äro bosatta å tjänstgöringsorten eller icke. Då dessa principer synas mig riktiga, anser jag, att statskontoret bort förorda deras tillämpning jämväl vid bestämmande av ersättning till ledamöter i de nämnder, varom i detta ärende är fråga.»

Mot de av de sakkunniga angivna riktlinjerna för den statliga understödsverksamhetens organisation har jag i stort sett intet att erinra. Vissa smärre jämkningar i de sakkunnigas förslag härutinnan torde dock vara av behovet påkallade, men torde avgörandet härvidlag böra ankomma på Kungl. Maj:ts prövning. Har understödssökande, på sätt i 10 § av sakkunnigas förslag till förordning angives, medvetet lämnat oriktig uppgift, bör emellertid, då här ifrågavarande understöd baserats på billighetshänsyn, understöd under inga omständigheter utgå. Fråga om ytterligare ersättning, varom förmåles i 12 § i samma förslag till förordning, synes mig böra, efter förnyad prövning, slutligt avgöras av prövningsnämnd. De sakkunnigas, av statskontoret tillstyrkta förslag i fråga om formen för ersättningen åt nämndsledamöterna biträder jag och anser jämväl, att ersättning för av uppdraget föranledda resor bör utgå på sätt statskontoret föreslagit. Vad angår frågan om anställande hos nämnderna av erforderliga sekreterare synes mig, i enlighet med vad statskontoret föreslagit, böra ankomma på Kungl. Maj:t att, efter framställning av vederbörande nämnd, i varje särskilt fall bestämma, huruvida sekreterare må av nämnden anställas samt angående ersättning åt dessa. Instruktion för nämnderna bör av Kungl. Maj:t utfärdas.

Departements-
chefen.

Vad angår beloppet av det för ändamålet erforderliga anslaget hava de sakkunniga beräknat detta på följande sätt:

Storleken av
erforderligt
anslag.

»A. Ersättning för djur, som dött i mul- och klövsjukan.

Enligt inkomna uppgifter utgjorde antalet nötkreatur å gårdar inom isoleringsområdet i Malmöhus och Kristianstads län, å vilka djuren icke nedslaktats, den 1 april 1925 omkring 37,000. Jämlikt de sakkunnigas principer skulle ersättning ej utgå för kalvar under två månaders ålder. Med hänsyn därtill torde här icke behöva räknas med flera djur än omkring 35,000. Dödlighetsprocenten kan antagas uppgå till omkring 1 procent. Följaktligen skulle det gälla att ersätta omkring 350 djur. Det högsta genomsnittsvärde som bör beräknas för djur torde vara 400 kronor. Det erhålles sålunda ett belopp av 140,000 kronor. Enligt de sakkunnigas förslag skulle ersättning utgå av statsmedel med 50 procent, således tillhoppa 70,000 kronor.

Vad angår ersättningar för djur å gårdar, som smittats efter den 1 april 1925, må anmärkas att antalet osmittade nötkreatur inom isoleringsområdet kan antagas utgöra omkring 120,000. Om en tredjedel av dessa bliva under den tid, då ersättningar, varom här är fråga, skulle utgå, smittade (se antagande beträffande mjölkförlust), skulle ett ersättningsbelopp av 80,000 kronor enligt de sakkunnigas förslag ytterligare kunna utgå för djur, som dött av sjukdomen.

B. Ersättning för mjölkförlust.

I. Tiden 16 januari—10 april 1925, efter vilken senare dag mjölkavspärrningstiden i allmänhet begränsades till dagen för desinfektionens slut.

A. Smittade gårdar:

På grund av inkomna uppgifter kan antalet smittade gårdar, där nedslaktning ej skett, upptagas till omkring 2,500. Antalet mjölkande kor torde kunna i medeltal beräknas till 10 på varje gård. Följaktligen skulle antalet mjölkkor kunna upptagas till 25,000.

Spärrningstiden, vilken varit olika under olika tider, i det att karenstiden efter desinfektionen varit först 20 dagar och sedan 10 dagar, torde kunna beräknas i genomsnitt till 36 dagar, därav 20 dagar kunna antagas utgöra »sjukdomstid» och 16 dagar övrig spärrningstid.

Medelmjölkning per ko beräknas till 10 liter.

Priset per liter för mjölken upptages till 14 öre.

Den slutliga ersättningen skulle utgå med 37.5 procent under sjukdomstiden och 50 procent under den övriga tiden.

Följaktligen skulle förlusten kunna beräknas sålunda:

Antalet kor 25,000.

Mjölmängd per dag 10 liter, vilket gör per dag för alla korna 250,000 liter.

1) Sjukdomstiden = 20 dagar.

20 gånger 250,000 liter = 5,000,000 liter

å 14 öre = 700,000 kronor.

37.5 procent därav utgöra 262,500 kronor.

2) Övrig spärrningstid = 16 dagar.

16 gånger 250,000 liter = 4,000,000 liter

å 14 öre = 560,000 kronor.

50 procent därav utgöra 280,000 kronor.

B. Misstänkta gårdar.

Det kan på grund av erhållna uppgifter antagas, att antalet gårdar som förklarats misstänkta efter den 16 januari 1925, utgör omkring 3,000. Antalet mjölkande kor för en gård upptages till 10. Således skulle antalet mjölkkor för misstänkta gårdar kunna beräknas till 30,000. Med en mjölmängd per ko och dag av 10 liter och en spärrningstid av 11 dagar uppgår sammanlagda literantalet till 3,300,000.

Efter ett pris av 14 öre per liter skulle nämnda mjölmängd betinga ett pris av 462,000 kronor.

40 procent härav utgöra 184,800 kronor.

II. Tiden efter det bestämmelserna om friförklaring efter desinfektionens slut börjat tillämpas.

Enligt statistiska uppgifter kan antalet kor i Malmöhus län antagas utgöra omkring 100,000 och i Kristianstads län omkring 75,000. I förhoppning att mul- och klövsjukan skall kunna med framgång bekämpas i den del av landet, där nedslaktningsmetoden fortfarande tillämpas, och under antagande att det större området av Kristianstads län kommer att höra till denna del, skulle man hava att räkna med ett antal mjölkkor för »isoleringsområdet» av omkring 125,000. Av dessa hava omkring 25,000 antagits hava blivit smittade intill tiden den 10 april 1925.

Om samtliga återstående 100,000 kor bleve smittade, skulle förlusten kunna beräknas på följande sätt.

Antalet kor 100,000.

Mjölmängd per dag 10 liter således per dag för alla korna 1,000,000 liter.

1) Sjukdomstiden = 20 dagar.

20 gånger 1,000,000 liter = 20,000,000 liter

å 14 öre = 2,800,000 kronor.

37.5 procent därav utgöra 1,050,000 kronor.

2) Annan spärrningstid = 6 dagar.

6 gånger 1,000,000 liter = 6,000,000 liter

å 14 öre = 840,000 kronor.

50 procent därå utgöra 420,000 kronor.

Således skulle, om alla återstående djuren smittades, mjölkersättningen, att utgå av statsmedel, utgöra 1,470,000 kronor.

Emellertid torde man väl ej behöva räkna med en sådan ytterlighet. Väl hava under år 1924 i Holland enligt lämnade uppgifter omkring 85 procent av klövbärande blivit smittade av sjukdomen, men bemärkas må, att faran för smittans spridande är särskilt stor i Holland, sedan djuren kommit ut på bete, i det att betesmarkerna utgöra stora sammanhängande områden, där de särskilda ägolorterna skiljas från varandra endast genom smala kanaler.

Utän att hemsfalla åt alltför stor optimism torde man kunna hoppas att under den tid ersättningen skulle utgå åtminstone icke mer än en tredjedel av de »återstående» 100,000 korna skola bli smittade. I sådant fall skulle ersättningen i förevarande hänseende uppgå till omkring 500,000 kronor.

Mjölkförlust på grund därav, att gårdar förklaras misstänkta för mul- och klövsjuka kan ej antagas uppgå till mera avsevärda belopp. I den mån sjukdomen vinner ökad utbredning kommer givetvis systemet med misstänktförklaring att till väsentlig del eller helt övergivas. För att vara på den säkra sidan torde man dock vid beräkning av de utgifter, som staten skulle få vidkännas för mjölkavspärrningen, böra upptaga ett belopp för misstänkta gårdar även i avseende å framtiden, och torde detta belopp kunna sättas till 100,000 kronor, beräknat för ett mjölkvärde av 250,000 kronor.

Från sålunda erhållna förlustsiffror skola emellertid avdrag göras med belopp, motsvarande en försäkringspremie av 5 kronor per mille årligt mjölkvärde.

De mjölmängder, med vilka ovan räknats, utgöra.

a) för smittade gårdar före 10 april 1925 250,000 liter per dag, för hela året motsvarande denna mängd $365 \times 250,000 = 91,250,000$ liter.

Efter ett pris av 14 öre litern erhålles ett värde å sist angivna mjölmängd av 12,775,000 kronor. Med en försäkringspremie av 5 pro mille borde för försäkring av nyssnämnda mjölkvärde betalats 63,875 kronor, sålunda skall avgå från förlustsiffrorna för sjukdomstid och övrig spärrningstid, så att dessa belopp, tillhopa 542,500, minskas till 478,625 kronor.

b) för misstänkta gårdar före 10 april 1925 300,000 liter per dag, motsvarande för helt år 109,500,000 liter med ett värde av 15,330,000 kronor. »Försäkringspremierna» efter 5 kronor uppgå till 76,650 kronor, med vilket belopp det angivna förlustbeloppet, 184,800 kronor, skall minskas, vadan erhålles förlust att ersätta av 108,150 kronor.

c) för smittade gårdar under tiden efter 10 april 1925.

$\frac{1}{3}$ av 1,000,000 liter per dag, motsvarande 365,000,000 liter för år med ett värde av 51,100,000 kronor.

Med försäkringspremie av 5 kronor per mille blir avdraget för premier för $\frac{1}{3}$ av 51,100,000 = 85,000 kronor i runt tal.

d) för misstänkta gårdar efter 10 april 1925 en myckenhet, som motsvarar ett värde av 250,000 kronor för 11 dagar eller således ett årligt värde av i avjämnat tal 8,295,000 kronor, för vilket belopp »försäkringspremierna» efter 5 pro mille skulle bli 41,500 i runt tal.

Enligt det ovanstående skulle ersättningen från staten för mjölkförlust således kunna upptagas till följande belopp.

	Förlust	Premieavdrag
I. Tiden före 10 april 1925:		
A) Smittade gårdar:		
1) »Sjukdomstid»	kronor 262,500}	
2) Övrig spärrningstid	» 280,000}	63,875
B) Misstänkta gårdar:		
Hela spärrningstiden	» 184,800	76,650
II. Tiden därefter:		
A) Smittade gårdar	» 500,000	85,000
B) Misstänkta gårdar	» 100,000	41,500
	Summa kronor 1,327,300	267,025

Följaktligen skulle statens utgift för mjölkersättning under angivna förutsättningar uppgå i runt tal till 1,060,000 kronor.

C. Bidrag av statsmedel för minskning av behövlig extra uttaxering på delägarna i ömsesidiga försäkringsföretag.

På sätt förut nämnts hava fyra försäkringsföretag bedrivit verksamhet i Skåne för försäkring både mot dödsfall vid smittosamma nötkreaturssjukdomar och mot mjölkförlust vid mul- och klövsjuka, nämligen Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening, Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening, Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget och Svenska ömsesidiga kreatursförsäkringsbolaget, Lilleskog. Beträffande de två sistnämnda företagen kan antagas, att förutsättningen för ett bispringande från statens sida med ekonomisk hjälp åt dem icke kommer att inträffa, då deras verksamhet till huvudsaklig del är förlagd i sådana delar av landet, där mul- och klövsjuka icke alls eller endast i jämförelsevis obetydlig omfattning härjar. Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening kan möjligen, enligt de upplysningar som erhållits, komma att besluta en extra uttaxering för bestridande av försäkringsutgifter i anledning av mul- och klövsjukan, men det belopp, som staten enligt de av de sakkunniga föreslagna grunder för ifrågavarande understöd skulle kunna få vidkännas, är jämförelsevis obetydligt. Till belysning härav må nämnas, att år 1923 hela sammanlagda försäkringssumman för smittosamma nötkreaturssjukdomar endast uppgick till 820,150 kronor. Mjölkförsäkring har detta företag endast i ringa utsträckning beviljat.

Det företag, som frågan egentligen gäller, är Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening. Angående detta företags risker med hänsyn till försäkring, som här avses, har i det föregående redogörelse lämnats. Av denna redogörelse framgår, att föreningen skulle, med bortseende från medel som eljest kunna vara tillgängliga, behöva uttaxera på delägarna, förutom årets grundavgift, ett belopp motsvarande vid en smittoprocent av 100 5 1/2 gånger och vid en smittoprocent av 50 3 1/2 gånger grundavgiften, allt beräknat såsom om uttaxeringen för ifrågavarande försäkringsutbetalningar endast skulle företagas på de försäkringsgrenar, som beröras av mul- och klövsjukan. Skulle såsom föreslagits, staten träda emellan med två tredjedelar av uttaxering överstigande fem kronor, inklusive grundavgiften, komme det belopp, varmed staten skulle bidraga att uppgå till 300,000 kronor vid smittoprocent av 100 och 162,500 kronor vid en smittoprocent av 50.

De mindre, lokala djurförsäkringsföreningarna hava i allmänhet icke för-

säkrat mot smittosamma nötkreaturssjukdomar, och någon anledning att för dem räkna med någon statshjälp finnes icke enligt de sakkunnigas förmenande.

Om man räknar med en smittoprocent av omkring 50, vilket synes de sakkunniga vara lämpligt, skulle de belopp, vilkas utgivande falla på staten, utgöra:

1) Ersättning för djur omkring	kronor	150,000
2) Ersättning för mjölkförlust omkring	»	1,060,000
3) Bidrag till försäkringsbolag omkring	»	170,000
Summa kronor		1,380,000».

Med avseende å storleken av det för ändamålet erforderliga statsanslaget har *lantbruksstyrelsen* gjort följande uttalande.

»Vad därefter angår den utav de sakkunniga i särskild promemoria utförda beräkningen angående storleken av det anslag, som skulle erfordras för ersättning av statsmedel för djur, som dött i mul- och klövsjuka, och för mjölkförlust, har *lantbruksstyrelsen* icke ansett sig kunna underkasta densamma någon närmare granskning. En dylik beräkning kan givetvis icke göra anspråk på någon större grad av tillförlitlighet, då utgångspunkterna av naturliga skäl måste vara mycket osäkra, men det vill likväl synas *lantbruksstyrelsen*, som om statens utgifter för ifrågavarande hjälpverksamhet måste under de antagna förutsättningarna med avseende på understödets storlek uppgå till avsevärt högre belopp, än det de sakkunniga räknat med.»

Statskontoret har i ämnet anfört följande.

»I en särskild P. M. hava de sakkunniga framlagt en beräkning av de kostnader, som förslaget skulle medföra för statsverket under den tid, bestämmelserna äro avsedda att gälla, eller tiden den 15 januari—31 december 1925. Dessa kostnader hava beräknats till sammanlagt 1,380,000 kronor, därav i ersättning för djur omkring 150,000 kronor, i ersättning för mjölkförlust omkring 1,060,000 kronor och i bidrag till försäkringsbolag omkring 170,000 kronor. Dessa beräkningar, som grunda sig på vissa antaganden om dödlighets- och sjukdomsfrekvens m. m., undandraga sig givetvis *statskontorets* bedömande.

Statsverkets utgifter för ifrågavarande ändamål före den 1 juli 1925 torde emellertid med hänsyn till den tidpunkt, då förordning i ämnet kan förväntas träda i kraft, bliva jämförelsevis obetydliga och lära efter medgivande av riksdagen kunna bestridas från det för innevarande budgetår under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren, vilket anslag genom den förändrade metoden för farsotens bekämpande blivit väsentligt mindre belastat än detsamma eljest skulle hava blivit. Utgifterna under senare halvåret 1925 lära böra bestridas från nämnda anslag för budgetåret 1925—1926, och synes detta anslag — från vilket torde få bestridas jämväl kostnaderna för värderingsnämndernas verksamhet — böra av nu ifrågakomna anledning förhöjas med i avrundat tal 1,400,000 kronor.»

Såsom ovan nämnts hava de sakkunniga beräknat kostnaderna för den statliga understödsverksamheten på här ifrågavarande område under vissa förutsättningar uppgå till 1,380,000 kronor. Lägges åter till grund för här

*Departements-
chefen.*

ifrågavarande utgiftsberäkning allenast de kostnader, vilka torde föränledas av en understödsverksamhet, baserad på de av mig angivna grunder, torde kostnaderna för understödsverksamheten något reduceras. Enligt en på min anmodan upprättad, såsom bilaga B till detta protokoll fogad kalkyl, skulle under samma förutsättningar, som ovan berörts, och därest tillika samtliga försäkringsanstalter komme att erhålla högsta möjliga statsunderstöd enligt de grunder jag ovan förordat kostnaden för understöd på grund av mjölkförlust vid smittade gårdar uppgå till omkring 880,000 kronor. Härtill bör emellertid läggas ytterligare ett belopp för täckande av understöd på grund av undantagsbestämmelserna rörande djurförluster ävensom mjölkförluster vid misstänktförklarade gårdar samt vissa andra ömmande omständigheter. Nämda belopp beräknar jag till omkring 150,000 kronor. Sammanlagda understödskostnaderna skulle i så fall uppgå till 1,030,000 kronor, eller alltså 350,000 kronor lägre än enligt de sakkunnigas förslag.

Beträffande de av de sakkunniga angivna förutsättningarna för ovanberörda kostnadsberäkning har lantbruksstyrelsen gjort vissa erinringar. Enligt vad jag inhämtat avsågo dessa erinringar huvudsakligen dels sjukdomsfrekvensen efter den 10 april innevarande år, vilken av de sakkunniga beräknats till en tredjedel av antalet icke smittade nötkreatur, men av lantbruksstyrelsen förutsatts komma att uppgå till hälften av dessa, och dels övrig spärrningstid utöver sjukdomstiden från nämnda den 10 april, vilken spärrningstid de sakkunniga beräknat till i genomsnitt 16 dagar, men av lantbruksstyrelsen ansetts böra uppskattas till i genomsnitt 20 dagar. I ovan nämnda kalkyl finnas olika alternativ upptagna. Det alternativ, som bygger på lantbruksstyrelsens förutsättningar beträffande sjukdomsfrekvens och spärrningstid, utvisar, under förutsättning att försäkringsanstalterna erhålla högsta möjliga statsunderstöd, en kostnad för dylikt understöd på grund av mjölkförlust vid smittade gårdar av omkring 1,150,000 kronor, vartill bör läggas en kostnad av cirka 175,000 kronor för övrigt statsunderstöd. Den sammanlagda kostnaden för den statliga understödsverksamheten skulle alltså under dessa förutsättningar utgöra omkring 1,325,000 kronor. Med största sannolikhet torde detta belopp kunna betraktas såsom det högsta, som kan komma att utgå, då det icke torde ifrågakomma, att samtliga försäkringsanstalter tillerkännas högsta möjliga statsunderstöd och med all sannolikhet i varje fall antalet spärrningsdagar före den 10 april 1925 torde vara väl högt beräknat.

Med utgångspunkt från sistnämnda kostnadsbelopp, 1,325,000 kronor, och under förutsättning, att utgifterna för provningsnämndernas verksamhet torde kunna uppskattas till omkring 25,000 kronor, torde alltså sammanlagda utgifterna för den här ifrågavarande statliga understödsverksamheten kunna uppskattas till omkring 1,350,000 kronor. I likhet med andra av mul- och klövsjukeepizootien föränledda kostnader synas mig jämväl de av här ifrågavarande statliga understödsverksamhet förorsakade kostnader böra bestridas

från nionde huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren, varom riksdagens medgivande torde inhämtas.

Under åberopande av vad sålunda anförts tillåter jag mig nu framlägga följande förslag till allmänna grunder för här ifrågavarande statsunderstöd.

1. För sådan av mul- och klövsjuka förorsakad förlust i mjölkavkastning, som är beroende av nedgång i mjölkproduktionen eller därav att ägaren av djuren på grund av därom gällande bestämmelser varit förhindrad att från gården avyttra mjölk, utgår till denne, där besättningen icke genom det allmännas försorg nedslaktats, statsunderstöd

a) i fråga om mjölk från djur å egendom, som förklarats smittad av mul- och klövsjuka (*smittad egendom*), dels för hälften av förlusten från och med den dag, då avyttringen upphörde, till och med den dag samtliga djur å egendomen förklarats friska (sjukdomstiden), dels ock för hela förlusten under tiden därefter till och med den dag, då egendomen förklarats fri från smitta;

b) i fråga om mjölk från djur inom en och samma besättning å egendom, som vid upprepade tillfällen förklarats misstänkt för smitta av sådan sjukdom (*misstänktförklarad egendom*) och där med anledning härav mjölkspärrning varit påbjuden under sammanlagt mer än 11 dagar, för hela förlusten under sammanlagda spärrningstiden med avdrag av 11 dagar.

Förlusten för varje dag skall anses utgöra i fall, som under a) sägs, under sjukdomstiden tre fjärdedelar och under tiden därefter hälften samt i övriga fall två femtedelar av värdet av den myckenhet mjölk, som under de fem dagarna närmast före den dag, då egendomen förklarats smittad eller misstänkt för smitta av mul- och klövsjuka, blivit i medeltal för dag avyttrad från egendomen.

Värdet skall beräknas efter dagspris vid avyttring till andelsmejeri i orten den tid understödet avser.

Med ägare av nötkreatur förstås den, som ägt tillgodogöra sig avkastningen av djuren.

2. För sådan av mul- och klövsjuka förorsakad förlust i mjölkavkastning, varför understöd enligt vad ovan sägs icke utgår, må, där besättningen varit smittad av mul- och klövsjuka, men icke genom det allmännas försorg nedslaktats, djurägare kunna tillerkännas understöd, därest han visar, att han för sin utkomst är väsentligen beroende av avkastningen av den kreatursskötsel, han bedriver, och av omständigheterna framgår, att förlusten med hänsyn därtill skulle bliva synnerligen betungande för honom.

Understödet utgår allenast för förlust under sjukdomstiden och må icke

överstiga tre fjärdedelar av det belopp, vartill ägaren styrker att förlusten uppgått.

3. Därest nötkreatur dött i mul- och klövsjuka, må djurägaren kunna tillerkännas understöd för därigenom förorsakad förlust under förutsättning

a) att vid övergången från nedslaktningsmetodens tillämpning till andra numera anlitade åtgärder i kampen mot mul- och klövsjukan förordnande om nedslaktning av besättning meddelats, men sådant förordnande sedermera till följd av Kungl. Maj:ts beslut den 14 sistlidna januari i fråga om begränsning om nedslaktningsmetodens tillämpning återkallats, och av veterinär intygas, att tillämpningen av föreskrifter, som i dylikt fall givits i avvaktan på nedslaktningens verkställande, varit bidragande orsak till att nötkreatur dött i sjukdomen, *eller*

b) att djurägaren är mindre bemedlad samt till följd av förlusten förorsakats ekonomiskt trångmål och särskilt ömmande omständigheter äro för handen.

Understöd, som nu nämnts, utgår med allenast hälften av djurets värde före sjukdomen.

Med nedan stadgade undantag må djurets värde icke skattas högre än till 400 kronor för tjur och oxen över 3 år och för ko, 300 kronor för tjur, oxen och kviga från 1 $\frac{1}{2}$ till 3 år samt 150 kronor för övriga djur över 2 månader.

För tjur över 3 år, som premierats med första pris eller innehar stats- eller avelspris, må värdet kunna beräknas till högst 2,000 kronor. Vid beräkning av värdet för djur, som införts eller varit berättigat till införande i riksstamboken för rasen i fråga, och djur, som av annan orsak haft särskilt högt marknadsvärde, må hänsyn därtill tagas; dock att i här avsedda fall icke må beräknas högre värde än 800 kronor för ko och för tjur över 3 år, 600 kronor för kviga över 1 $\frac{1}{2}$ år och för tjur mellan 1 $\frac{1}{2}$ år och 3 år samt 300 kronor för övriga djur.

För djur ej över två månader utgår icke ersättning.

4. Där till följd av numera tillämpade åtgärder i kampen mot mul- och klövsjukan, exempelvis genom cernering eller dylikt, intrång vållats i den enskildes näringsutövning eller enskild person på grund av cerneringen eller eljest förorsakats minskning i arbetsförtjänst, må, därest särskilt ömmande omständigheter äro för handen, understöd kunna tillerkännas jämväl dylik person. Det ankommer på nedan under 6 omnämnd nämnd att pröva och avgöra, huruvida och i vad mån understöd må anses böra utgå i fall, varom här är fråga.

5. Understöd utgår allenast för förlust, som inträffat efter den 14 januari 1925 och före den 1 januari 1926 eller den tidigare dag, Kungl. Maj:t med hänsyn till förhandenvarande förhållanden må finna skäl bestämma; dock

att, där egendom före den 15 januari 1925 förklarats smittad av mul- och klövsjuka, men på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 14 januari 1925 nedslaktning å egendomen icke ägt rum eller egendom vid upprepade tillfällen efter den 8 november 1924 förklarats misstänkt för smitta av sådan sjukdom, understöd utgår jämväl för förlust, som inträffat före den 15 januari 1925.

Understöd för förlust skall minskas med belopp, djurägaren må på grund av försäkringsavtal hava därför bekommit eller äga bekomma.

Har avtal som nu sagts ej träffats, skall understöd enligt 1 och 2 härövan minskas med ett belopp, motsvarande fem för tusen av ett försäkringsvärde, beräknat efter det i näst sista stycket av 1 härövan omfördälda pris och den mjölmängd, som enligt 1, andra stycket, skall läggas till grund för förlustberäkningen.

Har någon avsiktligt eller genom grov vårdslöshet ådragit sina djur den smitta, som förorsakat förlusten, må understöd för sådan förlust icke utgå.

6. För prövning av ansökningar om understöd, varom här är fråga, skall inom de hushållningssällskapsområden, som Kungl. Maj:t bestämmer, finnas en nämnd, bestående av tre personer, av vilka en, som tillika skall vara nämndens ordförande, utses av Kungl. Maj:t, en av lantbruksstyrelsen och en av vederbörande hushållningssällskap. För varje ledamot skall i nu angiven ordning utses två suppleanter. Nämnd må äga tillkalla veterinär eller annan sakkunnig att delta i överläggningen i visst ämne.

Övriga föreskrifter rörande prövning av ansökningar, som i första stycket sägs, så ock angående nämndernas verksamhet utfärdas av Kungl. Maj:t.

Angående ersättning åt nämndernas ledamöter ävensom sakkunniga, som nyss nämnts, så ock om bestridande av kostnaderna i övrigt för nämndernas verksamhet förordnar Kungl. Maj:t.

7. Vederbörande länsstyrelse åligger att mot kvitto utbetala understöd, som jämlikt 1, 2, 3 och 4 härövan av prövningsnämnd tillerkänts djurägare eller annan enskild person.

8. Understöd må jämlikt Kungl. Maj:ts medgivande utgå till ömsesidig försäkringsanstalt med högst så stort belopp, som motsvarar vad djurägare, beträffande vilka anstalten reglerat förluster på grund av mul- och klövsjuka, skulle enligt ovan angivna grunder av statsmedel sammanlagt hava tillerkänts för sådana förluster, därest de underlåtit söka försäkring mot dylika; dock att anstaltens sammanlagda understöd av statsmedel icke bör överstiga två tredjedelar av vad anstalten för samma förluster utbetalat i ersättning till försäkringstagarna.

Då ärendet, utan hinder därav att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet städgade tid gått till ända, läser kunna jämlikt § 54 i riksdagsordningen föreläggas årets riksdag, hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de ovan av mig föreslagna grunderna för understöd av statsmedel i vissa fall på grund av förluster, förorsakade av mul- och klövsjukeepizootien inom landet,

dels ock medgiva, att kostnaderna för ifrågavarande understödsverksamhet må bestridas av nionde huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren.

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Aug. Borgström.

Bilaga A.**Sakkunnigas förslag**

till

förordning angående ersättning i vissa fall för förlust på grund av mul- och klövsjuka i avkastning av kreatursskötsel.

1 §.

Har ägare av nötkreatur på grund av att djuren smittats av mul- och klövsjuka, eller att den egendom, där djuren funnits, förklarats misstänkt för smitta av sådan sjukdom, tillskyndats minskning i inkomsten av mjölkavkastningen, eller har något av djuren dött av sjukdomen, äge han, där ej besättningen genom det allmännas försorg nedslaktats, i den utsträckning och den ordning nedan sägs av statsmedel erhålla gottgörelse för den förlust, han sålunda lidit.

Med ägare av nötkreatur förstås i denna förordning den, som ägt tillgodogöra sig avkastningen av djuren.

2 §.

För sådan förlust i mjölkavkastningen, som förorsakats av nedgång i mjölkproduktionen eller därav att ägaren av djuren på grund av därom gällande bestämmelser varit förhindrad att från gården avyttra mjölken, utgår ersättning

a) ifråga om mjölk från djur å egendom, som förklarats smittad av mul- och klövsjuka (*smittad egendom*) dels för hälften av förlusten från och med den dag, då avyttringen upphörde, till och med den dag samtliga djur å egendomen förklarats friska (*sjukdomstiden*), dels ock för hela förlusten under tiden därefter till och med den dag, egendomen förklarats fri från smitta;

b) ifråga om mjölk från djur å egendom, som förklarats misstänkt för smitta av sådan sjukdom (*misstänkt egendom*), för hela förlusten från och med dagen därefter till och med den dag förklaringen hävts.

Förlusten för varje dag skall anses utgöra i fall, som under a) sägs, under sjukdomstiden tre fjärdedelar och under tiden därefter hälften samt i övriga fall två femtedelar av värdet av den myckenhet mjölk, som under de fem dagarna närmast före sjukdomstiden blivit i medeltal för dag avyttrad från egendomen.

Värdet skall beräknas efter dagspris vid avyttring till andelsmejeri i orten den tid, ersättningen avser.

3 §.

För sådan i 1 § omfördäml förlust i mjölkavkastningen, varför ersättning enligt 2 § icke utgår, må djurägaren kunna tillerkännas ersättning, därest han visar, att han för sin utkomst är väsentligen beroende av avkastningen av den kreatursskötsel, han bedriver, och av omständigheterna

framgår, att förlusten med hänsyn därtill skulle bliva synnerligen betungande för honom.

Ersättningen utgår allenast för förlust under sjukdomstiden och må ej överstiga tre fjärdedelar av det belopp, vartill ägaren styrker att förlusten uppgått.

4 §.

För nötkreatur, som dött i mul- och klövsjuka, utgår ersättning med hälften av djurets värde före sjukdomen.

Med nedan stadgade undantag må djurets värde icke skattas högre än till 400 kronor för tjur och oxen över 3 år och för ko, 300 kronor för tjur, oxen och kviga från 1½ till 3 år samt 150 kronor för övriga djur över 2 månader.

För tjur över 3 år, som premierats med första pris eller innehar stats- eller avelspris, må värdet kunna beräknas till högst 2,000 kronor. Vid beräkning av värdet för djur, som införts eller varit berättigat till införande i riksstamboken för rasen ifråga, och djur, som av annan orsak haft särskilt högt marknadsvärde, må hänsyn därtill tagas, dock må i intet fall högre värde beräknas än 800 kronor för ko och för tjur över 3 år, 600 kronor för kviga över 1½ år och för tjur mellan 1½ år och 3 år samt 300 kronor för övriga djur.

För djur ej över två månader utgår ej ersättning.

5 §.

Ersättning utgår allenast för förlust, som inträffat efter den 14 januari 1925 och före den 1 januari 1926 eller den tidigare dag, då nu pågående epizooti blivit hävd, dock att ersättning jämväl må utgå till ägare av djur å egendom, som förklarats smittad före den 14 januari 1925, men där på grund av Kungl. Maj:ts beslut samma dag nedslaktning icke ägt rum.

Ersättning för förlust enligt 2, 3 och 4 §§ skall minskas med belopp, djurägaren må på grund av försäkringsavtal hava därför bekommit eller äga bekomma.

Har avtal som nu sagts ej träffats, skall ersättning enligt 2 och 3 §§ minskas med ett belopp motsvarande fem för tusen av ett försäkringsvärde beräknat efter det i 2 § sista stycket omförmälda pris och den mjölmängd, som enligt samma paragraf andra stycket skall läggas till grund för förlustberäkningen.

Har någon avsiktligt eller genom grov vårdslöshet själv ådragit sina djur den smitta, som förorsakat förlusten, skall ersättning för den förlust ej utgå.

6 §.

Den, som vill komma i åtnjutande av ersättning, som ovan sägs, skall därom ingiva skriftlig ansökan till ordföranden i den i 7 § omförmälda nämnd.

Ansökningen skall vid äventyr av ersättningens förlust hava till nämnden inkommit sist inom fyra månader från den dag, då egendomen förklarats fri från smitta eller från misstanke för smitta, dock att, där sådan förklaring skett innan denna förordning trätt i kraft, ansökningstiden skall räknas från sistnämnda tidpunkt.

Ansökningen skall innehålla uppgift särskilt rörande

1) sökandens namn och hemvist, samt namnet å den egendom, som för-

klarats smittad av mul- och klövsjuka eller misstänkt för smitta av sådan sjukdom, ävensom socken och län, där egendom är belägen;

2) antalet nötkreatur, sökanden hade å egendomen, då förklaringen skedde, med särskilt angivande av antalet mjölkande kor, ungdjur och övriga djur;

3) den myckenhet mjölk, som under de fem dagarna närmast före förklaringen av nämnda kreatur producerats;

4) hur mycket därav, som från egendomen avyttrats, det pris, som därvid erhållits, det mejeri, till vilket avyttring må hava skett, ävensom i fall, som i 3 § avses, hur den under 3) omförmälda mjölken av sökanden utnyttjats;

5) antal och beskaffenhet av djur, som dött i sjukdomen, samt beskrivning över förloppet av djurets sjukdom och den vård djuret därvid erhållit;

6) dagen för smittoförklarandet, dagen för djurens friskförklarande och den dag, då egendomen förklarats fri från smitta;

7) den veterinär, som omhänderhaft djurens vård under sjukdomstiden och ombesörjt desinfektionen;

8) huruvida sökanden på grund av försäkringsavtal bekommit eller äger bekomma ersättning för förlusten eller någon del därav, det försäkringsföretag, med vilket avtalet slutits, ersättningens belopp och den förlust den avser; samt

9) beloppet av den ersättning, särskild för mjölkförlust och särskild för djurförlust, varpå sökanden gör anspråk.

Ansökningen skall vara åtföljd av intyg, att däri meddelade uppgifter äro riktiga, dels av veterinären och föreståndaren för det mejeri, dit mjölken försåls, såvitt uppgifterna kunnat av dem kontrolleras, dels ock rörande uppgifterna i övrigt av två trovärdiga personer i orten.

Har mjölken ej försåls till mejeri, bifoge sökanden bevis angående den myckenhet han under de fem dagarna närmast före smittoförklaringen från gården försålt.

Ansökningen skall vara avfattad enligt härvid fogade formulär. Blanketter till formuläret skola tillhandahållas av vederbörande landsfiskal och kommunalnämndens ordförande.

7 §.

För prövning av ansökningar enligt denna förordning skall inom de län Kungl. Maj:t bestämmer finnas en nämnd, bestående av tre personer, av vilka en, som tillika skall vara nämndens ordförande, utses av Kungl. Maj:t, en av lantbruksstyrelsen och en av länets hushållningssällskap. För varje ledamot skall i nu angiven ordning utses två suppleanter.

8 §.

Finner nämnden vid granskning av inkommen ansökning viss uppgift däri kräva ytterligare bevis, eller finner nämnden eljest utredning utöver den ansökningshandlingarna innehåller erforderlig, och kan sådant bevis eller sådan utredning ej annorledes införskaffas, skall nämnden förelägga sökanden att inom viss tid, högst fjorton dagar, därmed inkomma till nämnden.

Sökanden vare ock pliktig, där nämnden så påfordrar, att personligen inställa sig för nämnden för lämnande av de upplysningar, nämnden kan för prövning av ansökningen finna erforderliga.

Nämnden må tillkalla veterinär eller annan sakkunnig att delta i överläggningen i visst ärende.

9 §.

Sedan utredningen avslutats, meddelar nämnden ofördröjligen beslut i ärendet.

Såsom nämndens beslut skall gälla den mening, varom två av dess ledamöter enas. Äro samtliga ledamöter av olika mening om ersättnings belopp, skall ersättning till sökanden utgå med det belopp, som motsvarar medeltalet av de av nämndens ledamöter var för sig utdömda ersättningsbelopp, dock att ersättning för sådant fall ej skall utgå med högre belopp än det, som varken är det högsta eller det lägsta.

Nämnden skall i sitt beslut angiva

- 1) den tidpunkt, då sjukdomen blivit av veterinär konstaterad;
- 2) den dag, då veterinären förklarar samtliga djur hava tillfrisknat;
- 3) den dag, då egendomen förklarats fri från smitta;
- 4) den myckenhet mjölk, som jämlikt 2 § skall ligga till grund för ersättnings beräkning;
- 5) antalet djur, som dött i sjukdomen;
- 6) de särskilda belopp, varmed sökanden tillkommande ersättning skall jämlikt 5 § andra eller tredje stycket minskas; samt
- 7) ersättnings belopp.

10 §.

Finner nämnden sökanden hava till stöd för sin ansökning lämnat medvetet oriktig uppgift, skall nämnden i den ordning 8 § stadgar fastställa storleken av den ersättning, som eljest skolat till sökanden utgå, samt därefter insända handlingarna i ärendet jämte utdrag av nämndens protokoll till Kungl. Maj:t, på vars prövning skall bero om och i vad mån ersättning må till sökanden utgå.

11 §.

Vid nämndens sammanträden skall genom ordförandens försorg föras protokoll.

12 §.

Tilltror sig sökanden visa, att i nämndens beslut misstag i något av de i punkt 1—6 av § 9 omförmälda hänseenden eller felräkning förelupit, må han hos Kungl. Maj:t ansöka om den ytterligare ersättning, som han förmenar rätteligen hava bort tillkomma honom.

13 §.

1 mom. Har ömsesidig försäkringsanstalt, som meddelat försäkringar för förlust av nötkreatur eller mjölk på grund av mul- och klövsjuka, blivit skyldig utgiva ersättningar för sådana förluster med belopp, som sammanlagt motsvara summan av samtliga anstaltens enligt dess stadgar för sådana utgifter, utan uttaxering å delägarna, tillgängliga medel, må anstalten för varje gång ersättningsskyldighet på grund av dylik försäkring därefter inträder av statsmedel erhålla bidrag till betalningens fullgörande med belopp, motsvarande vad försäkringstagaren vid tillämpning av ovan i denna förordning stadgade grunder skulle ägt utbekomma, där han ej tagit försäkring, som nu sagts.

Om sökande av bidrag enligt detta moment och om ansöknings prövning skall i tillämpliga delar gälla vad ovan i 6—10 §§ stadgas i fråga om ansökningar, som där avses.

2 mom. Nödgas ömsesidig försäkringsanstalt, oaktat bidrag utgått, som i 1 mom. sägs, för täckande av utgifter, som där omförmålas, göra uttaxering å delägarna, överskjutande två och en halv för tusende av försäkringsvärdet, må anstalten kunna av statsmedel erhålla bidrag till minskning i uttaxeringen med högst två tredjedelar av nämnda överskott. Ansökan därom skall ingivas till Kungl. Maj:t, som prövar om och i vad mån sådant bidrag må utgå.

14 §.

Ersättning, som tillerkänts någon jämlikt 9, 10 eller 12 §§ skall av Konungens befallningshavande i länet till honom mot kvitto utbetalas. Utbetalningen skall påföras förslagsanslaget till förekommande och hämmande av smittosamma sjukdomar bland boskapen.

15 §.

Angående ersättning åt nämndernas ledamöter och sakkunniga, som i 8 § sista stycket sägs, så ock om bestridande av kostnaderna i övrigt för nämndernas verksamhet förordnar Kungl. Maj:t.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då densamma utkommit från trycket.

Bilaga B.

P. M.

angående ersättning i vissa fall för förlust å mjölkavkastning på grund av mul- och klövsjuka.

I fråga om mjölk från djur å egendom, som förklarats smittad av mul- och klövsjuka (smittad egendom), utgår understöd

dels för hälften av förlusten från och med den dag, då avyttringen upphörde, till och med den dag samtliga djur å egendomen förklarats friska (sjukdomstiden),

dels ock för hela förlusten under tiden därefter till och med den dag, egendomen förklarats fri från smitta;

dock att ersättning för förlust, som här avses, minskas med ett belopp motsvarande 5 pro mille av den beräknade årliga mjölkproduktionens värde.

Förlusten för varje dag skall anses utgöra under sjukdomstiden tre fjärdedelar och under tiden därefter hälften av värdet av den myckenhet mjölk, som under de fem dagarna närmast före sjukdomstiden blivit i medeltal för dag avyttrad från egendomen.

För den efterföljande kalkylen införas följande beteckningar:

a = genomsnittligt värde av mjölmängd per ko och dag;

d_1 = antal sjukdagar (sjukdomstiden);

d_2 = antal spärrningsdagar utöver sjukdomstiden;

E = ersättning per smittad ko.

$$E = \frac{0.75 \times d_1 \times a}{2} + 0.50 \times d_2 \times a - 0.005 \times 365 a = 0.375 \times d_1 \times a + \\ + 0.50 \times d_2 \times a - 1.825 a.$$

Alternativ A: (före den 10 april)

$$d_1 = 20; \quad d_2 = 20;$$

$$E = 0.375 \times 20 a + 0.50 \times 20 a - 1.825 a = 7.5 a + 10 a - 1.825 a = 15.675 a.$$

Alternativ B: (före den 10 april)

$$d_1 = 20; \quad d_2 = 16;$$

$$E = 0.375 \times 20 a + 0.50 \times 16 a - 1.825 a = 7.5 a + 8 a - 1.825 a = 13.675 a.$$

Alternativ C: (efter den 10 april)

$$d_1 = 20; \quad d_2 = 6;$$

$$E = 0.375 \times 20 a + 0.50 \times 6 a - 1.825 a = 7.5 a + 3 a - 1.825 a = 8.675 a.$$

Antalet smittade kor före den 10 april antages utgöra 25,000 stycken.

Efter den 10 april beräknas alternativt att antalet smittade kor kommer att utgöra:

Alternativ I	.....	33,000 stycken
» II	.....	50,000 »

Med utgångspunkt från dessa siffror erhålles följande totala ersättningsbelopp för:

Tiden före 10 april

Alternativ A:	$25,000 \times 15.675 \text{ a} = 391,875 \text{ a.}$
» B:	$25,000 \times 13.675 \text{ a} = 341,875 \text{ a.}$

Tiden efter 10 april

Alternativ I:	$33,000 \times 8.675 \text{ a} = 286,275 \text{ a.}$
» II:	$50,000 \times 8.675 \text{ a} = 433,750 \text{ a.}$

För hela år 1925 erhållas alltså följande fyra alternativa totala ersättningsbelopp:

A + I	.....	678,150 a
B + I	.....	628,150 a
A + II	.....	825,625 a
B + II	.....	775,625 a

Vid en genomsnittlig mjölkkvantitet per dag och ko om 10 liter och ett mjölkpris av 14 öre blir härvid a = 1 krona 40 öre.

I kronor uttryckt representera de olika alternativen:

A + I	.....	949,410 kronor
B + I	.....	879,410 »
A + II	.....	1,155,875 »
B + II	.....	1,085,875 » .